

VALTIONEUVOSTON SELVITYKSIÄ

Positiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantoon ja ylivelkaantumiseen

Olli-Pekka Ruuskanen, Mats Godenhielm,
Saara Vaahtoniemi, Panu Kalmi

Valtioneuvoston selvitys

2021:2

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Tekijöiden organisaatiot: Olli-Pekka Ruuskanen, Mats Godenhielm, Pellervon taloustutkimus PTT ry,
Panu Kalmi ja Saara Vaahtoniemi, Vaasan yliopisto

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Kuluttajan käyttäytyminen ja kotitalouksien velkaantuminen	8
3	Asymmetrinen informaatio luottomarkkinoilla.....	17
4	Luottotietorekisterin yleisiä vaikutuksia	20
4.1	Vaikutukset eri markkinaosapuoliin	23
4.1.1	Vaikutukset luotonantajien luotonmyöntöön ja luottoriskin hallintaan	23
4.1.2	Vaikutukset kuluttajien mahdollisuuteen saada luottoa ja luoton ehtoihin/hintaan	27
4.1.3	Vaikutukset kotitalouksien (mahdolliseen) ylivelkaantumiseen	28
4.1.4	Vaikutukset viranomaisiin ja kilpailupolitiikkaan	31
5	Haastattelut.....	34
5.1	Kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäiseminen	34
5.2	Vaikutus yksityishenkilöiden mahdollisuuteen saada luottoa ja luoton hintaan	36
5.3	Luotonhakijoiden takaisinmaksukyvyyn varmistaminen	37
5.4	Rekisterin vaikutukset alan kilpailuasetelmiin	38
5.5	Vaikutukset suhdepankkitoimintaan	39
5.6	Rekisteristä aiheutuvat kustannukset.....	39
5.7	Vaikutukset pankkien luotonmyöntöön ja luottoriskiin	40
5.8	Tiedon kerääminen rekisteriin makrovakauden näkökulmasta	42
5.9	Taloyhtiövelkojen sisällyttäminen rekisteriin.....	42
5.10	Rekisteri tutkimustiedon keruun näkökulmasta	43

6 Johtopäätökset.....	44
Liitteet.....	47
Lähteet.....	51

LUKIJALLE

Selvityksessä tarkastellaan positiivisen luottotietorekisterin vaikutuksia luotonantajiin, luotonhakijoihin sekä rahoitusmarkkinoiden vakautta valvoviin viranomaisiin. Selvitys on tehty tausta-aineistoksi positiivista luottotietorekisteriä koskevalle lainsäädäntöhankkeelle.

Merkittävä ongelma luottomarkkinoilla on, että luotonhakijoiden ominaisuudet eivät ole tiedossa mahdollisille luotonmyöntäjille. Positiivinen luottotietorekisteri vähentää tätä taloustieteessä asymmetriseksi informaatioksi kutsutun ongelmaa ja sen markkinoita vääristävää vaikutusta.

Positiivinen luottotietorekisteri tehostaa luotonmyöntöprosessia, alentaa virheellistä hinnoittelua ja vähentää luottotappioita. Se lisää alan kilpailua poistamalla alalle tulon esteitä ja helpottaa asiakassuhteiden kilpailutusta. Se voi myös vähentää konttoriverkostoa. Viranomaisille se tarjoaa kattavan kuvan kotitalouksien velkaantumisesta.

Rekisteri lisää etenkin matalariskisten kotitalouksien luotonsaantimahdollisuuksia, joilla ei ole paljon muita luottoja. Rekisteri ehkäisee myös kuluttajien ylivelkaantumista, kun luontotarjoajat voivat paremmin arvioida luotonhakijoiden kokonaisvelkämäärää. Se edistää myös taloudellista lukutaitoa mahdollistamalla kuluttajalle itselleen oman talouden paremman seurannan. Se vähentää myös vakuuksien tarvetta. Mahdollinen maksuhäiriömerkintätietojen keston lyhentäminen voi vähentää rekisterin käyttökelpoisuutta riskien arvioinnissa.

Tutkijat haluavat kiittää lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatista oikeusministeriöstä ja erityisasiantuntija Antti Makkosta valtiovarainministeriöstä hankkeen aikana saadusta tuesta.

Olli-Pekka Ruuskanen, Mats Godenhielm, Saara Vaahtoniemi ja Panu Kalmi

Huhtikuu 2021

1 Johdanto

Tässä raportissa tarkastellaan taloustieteellisen kirjallisuuden, tilastotietojen ja haastattelujen avulla, mitä vaikutuksia asiakasta koskevan tiedon jakamisella on luottomarkkinoiden eri toimijoihin ja kuluttajien ylivelkaantumiseen. Luotonhakijoiden ominaisuuksia ja käyttäytymistä koskevan tiedon jakaminen tapahtuu usein joko yksityisten tai julkisen luottotietorekisterin kautta. Tällä informaation jaolla on vaikutuksia sekä luotonhakijan mahdollisuuteen saada luottoa sekä sen ehtoihin. Lisäksi se vaikuttaa luotonantajien väliseen kilpailuun sekä uusien toimijoiden mahdolliseen alalle tuloon. Tiedon kerääminen ja luovuttaminen viranomaisille vaikuttaa heidän mahdollisuuteensa valvoa markkinoita sekä arvioida siihen sisältyviä kokonaisriskejä.

Luottorekisterit voidaan jakaa negatiivisiin ja positiivisiin luottorekistereihin. Negatiivinen luottorekisteri sisältää tietoja vain maksuhäiriöistä, kun taas positiiviseen luottorekisteriin usein tallennetaan henkilötietojen ja tulojen lisäksi tietoja luotoista (esim. luottosumma, viitekorko, korkomarginaali) ja vakuuksista. Kansainvälisesti on siirrytty etenevässä määrin positiivisiin luottotietorekistereihin (Hunt, 2005).

Suomessa on luottotietoja tarjoavia yksityisiä palveluntarjoajia, joista merkittävin on Asiakastieto oy. Se tarjoaa sekä negatiivisia että positiivisia luottotietoja. Alan toimijoilla on luonnollisesti omista asiakkaistaan yksityiskohtaisia tietoja. Asiakastieto ylläpitää myös yksityistä positiivista luottorekisteriä, johon kuuluu sekä pankkeja että muita luottoyrityksiä, mutta ei kuitenkaan Suomen suurimpia luotonantaja, OP-ryhmää ja Nordeaa.

Suomessa ollaan säätämässä lakia julkisesta positiivisesta luottorekisteristä osana hallitusohjelman päämäärää vähentää ylivelkaantumista. Luottotietorekisterin tarkoituksena on lakiehdotuksen perusteella ”varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus luotonhakijan luottokelpoisuutta arvioitaessa. Lisäksi rekisterin tarkoituksena on edistää luotettavien luottomarkkinoita kuvaavien tietojen saatavuutta rahoitusvuokauden ja luottomarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa. Lisäksi rekisterin tarkoituksena on parantaa yksityishenkilöiden ja kotitalouksien mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan.” (Oikeusministeriö, 2020). Toteutuessaan ehdotetussa muodossa luotonantajat pystyisivät saamaan rekisteristä tiedot luotonhakijoiden ominaisuuksista, tuloista, luottojen määrästä ja suuruudesta, kun taas tiedot luottoihin liittyvistä kustannuksista, kuten marginaaleista, olisivat vain viranomaisten saatavilla.

Aikaisemmista positiivista luottotietorekisteriä koskevista kotimaisista selvityksistä voidaan mainita Saarenpää (2013) ja Kontkanen ja Lång (2018), joissa molem-

missä tarkastelu oli juridinen. Saarenpää (2013) arvioi edellytyksiä säännellä positiivisten luottotietojen kokoamista ja käyttöä. Kontkanen ja Lång (2018) keskittyivät positiivisen luottorekisterin myönteisiin vaikutuksiin luotonantajiin, luotonhakijoihin ja valvoviin viranomaisiin.

Tässä raportissa ilmiötä tarkastellaan taloustieteen näkökulmasta. Jotta positiivisen luottorekisterin vaikutuksia pystytään arvioimaan, raportti tarkastelee luottomarkkinoita ja siihen vaikuttavia tekijöitä laajasti. Raportin aluksi kuvataan kotitalouden velanottoa ja kotitalouksien velkaantumista. Sitten kuvataan informaation roolia luottomarkkinoilla ja erityisesti sen epätasaisen jakautumisen haitallisia vaikutuksia markkinoiden toimintaan. Tämän jälkeen tarkastellaan luottotietorekisterin vaikutuksia koko talouden, toimialan, yksittäisen luotonantajan ja -hakijan kannalta ensiksi taloustieteelliseen kirjallisuuteen ja sitten haastatteluihin nojautuen. Raportin lopuksi kootaan vaikutukset johtopäätöksissä. Liitteenä on kuvaus neljän eurooppalaisen maan luottotietorekistereistä.

2 Kuluttajan käyttäytyminen ja kotitalouksien velkaantuminen

Taloustieteessä kuluttajan säästämistä ja velkaantumista tarkastellaan yli ajan tapahtuvana optimointina, jossa kuluttaja pyrkii epävarmuuden vallitessa valitsemaan omien mieltymystensä kannalta parhaan tulojen ja kulutuksen uran yli koko odotettavissa olevan elinajan.¹

Pyrkinessään oman hyvinvointinsa kannalta parhaaseen tulokseen kotitaloudet voivat velkaantua useista syistä. Tulevaisuudessa odotettavissa oleva tulojen kasvu työökemuksen ja tuottavuuden kasvun kautta kannustaa kuluttajia velkaantumaan elinkaarensa alkuvaiheessa eli siirtämään kulutusta aiemmaksi. Jos kotitalouksien tulojen vaihtelu eri periodien välillä kasvaa, lisää sekin elinkaarimallissa sekä säästämistä että velkaantumista. Suurten kertahankintojen, kuten omistusasunnon, auton sekä useiden kalliiden kestokulutushyödykkeiden hankinta on järkevää jaksottaa yli elinkaaren. Velkaantumisella kotitaloudet voivat myös rahoittaa omaa elinkeinotoimintaa kuten toiminimiä, avoimia yhtiöitä tai maatalousyrityksiä. Bertola ym. (2006) huomauttavatkin, että kuluttajan velkaantuminen joissain tilanteissa osoittautuu aivan yhtä järkeväksi kuin säästäminen toisissa.

Käyttäytymistaloustieteen viime aikaiset tulokset ovat horjuttaneet tätä näkemystä korostamalla kuluttajien päätöksenteon rajoitteita ja harhoja. Riskien väärin ymmärtäminen, kärsimättömyys, heuristiikka ja tiedonkäsittelyn puutteet saavat kuluttajat helposti käyttäytymään lyhytnäköisesti ja oman pitkän tähtäimen etunsa vastaisesti erityisesti rahoitusmarkkinoilla.²

Kuluttajien ylivelkaantumista pidetään tällä hetkellä merkittävänä ongelmana maailmanlaajuisesti (IMF, 2017). Erityisesti huoli nousi vuoden 2008 finanssikriisistä, jonka keskeinen syy oli yhdysvaltaisten kuluttajien ylivelkaantuminen asuntolainamarkkinoilla. Ylivelkaantumiselle on etsitty syitä, joista Yhdysvaltojen osalta on nostettu demograafiset muutokset, koulutuksen kallistuminen ja siitä johtuva opintolainojen kasvu, sekä asuntojen hintojen nousu, joka lisää vaadittavien asuntolainojen kokoa. Lisäksi asuntojen hinnannousu on kasvattanut niiden vakuusarvoa, joka on mahdol-

---

¹ Kattava hakuteos aiheesta on Jappelli ja Pistaferri, 2017.

² Hyvä yleisesitys on Cartwright, 2018.

listanut kulutusluottojen kasvun. Myös tuloerojen kasvun, erityisesti ylemmissä tulo-
luokissa, on selitetty lisäävän keskiluokan velkaantumista.³ Finanssi-innovaatiot, joi-
hin voidaan laskea nyt tarkastelussa oleva positiivinen luottorekisterikin, ovat mahdol-
listaneet luottojen myöntämisen yhä laajemmalle osalle väestöä⁴ (Dyan ja Kohn,
2007). Velkaantuminen voi johtua myös psykologisista tekijöistä (Agarwal ym. 2020).
Majamaan ja Rantalan (2020) mukaan keskeisiä ylivelkaantumisen riskitekijöitä Suo-
messä olivat yksinasuminen, matala koulutus, pienet tulot, lapsettomuus ja erityyppi-
set riippuvuudet.

Kotitalouksien velkaantumisen arviointia vaikeuttavat eri tilastointi- ja laskutavat sekä
puutteelliset tilastot. Tilastokeskus käyttää ylivelkaantumisen laskennassa nettotuloja
ja kotitaloussektorin lainoja. Sen sijaan esimerkiksi OECD laskee velkaantumisaste-
eseen kaikki muut rahoitusvaatteet paitsi osakkeet ja johdannaiset sekä sisällyttää koti-
talouksiin voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. Eurostat käyttää bruttotuloja ja sisällyt-
tää velkoihin vain lainat, mutta edelleen mukana ovat voittoa tavoittelemattomat
yhteisöt. (Koivisto, 2020). OECD:n arvio on usein hieman suurempi ja Eurostatin arvio
pienempi kuin Tilastokeskuksen käytänteillä saadaan. Tässä raportissa seurataan
Tilastokeskuksen käytäntöjä soveltuvin osin.

Tilastoja saaminen kaikista kotitalouksille luottoja myöntävistä tahoista on haasteel-
lista, koska erityisesti uudet toimijat eivät kuulu sääntelyn piiriin ja näin heillä ei ole
raportointivelvollisuutta viranomaisille. Näitä ovat pikaluottoa tarjoavat yritykset, useat
ajoneuvorahoittajat ja vertaislainapalvelut. Myös ulkomaisista toimijoista, kuten digi-
pankeista ja -rahoitusyrityksistä, on suomalaisten viranomaisten vaikea kerätä tietoja.
Tässä raportissa tietoja on kerätty eri tahoilta näiden reunaehtojen puitteissa.

Tilastokeskuksen velkaantumistilaston mukaan 53 prosentilla eli 1,45 miljoonalla
asuntokunnalla⁵ Suomessa oli velkaa vuonna 2019. Alimpaan tuloviidennekseen kuu-
luvista asuntokunnista 41 prosentilla oli velkaa vähintään kolme kertaa vuositulojen
verran, kun vastaava luku ylimmässä tuloviidenneksessä oli 24 prosenttia (Velkaantu-
mistilasto, 2021).

---

³ Baziller et al. (2020) tarkastelevat tuloerojen kasvun vaikutusta kotitalouksien luotonottoon. He saavat tulokseksi, että yhden standardipoikkeaman kasvu Gini-indeksissä johtaa kotitalouksien velan suhteellisen osuuden 5.5–8 prosentin kasvuun suhteessa BKT:hen. Vaikutus on voimakkaampi korkeimpien tulodesiilien tulojen kasvaessa suhteessa keskituloisiin.

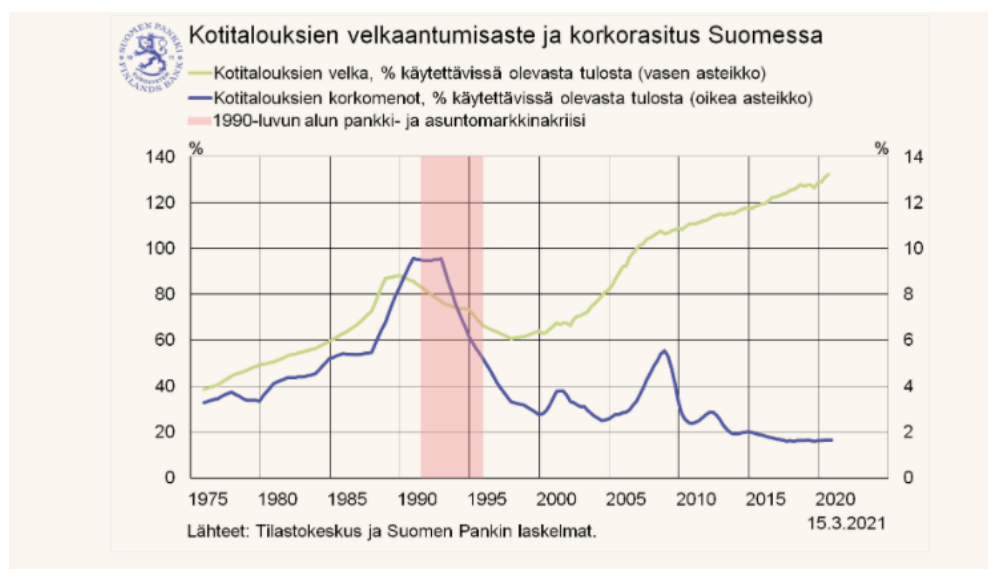
⁴ Yhtenä esimerkkinä voidaan pitää hylättyjen lainahakemusten määrää. Guiso ja Sodini (2013) vertaavat lainahakemusten hylkäysprosenttia sekä Yhdysvalloissa että Italiassa jaksolla 1992–2008. Molemmissa maissa hylkäysprosentit olivat laskeneet merkittävästi.

⁵ Tilastojen näkökulmasta asuntokunta käsittää samassa osoitteessa asuvat henkilöt, kun taas kotitalous käsittää yhdessä ruokailevat henkilöt. Samaan asuntokuntaan voi kuulua useita kotitalouksia. Asuntokuntaa käytetään rekisteriaineistoissa ja kotitaloutta kyselytutkimuksissa. Raportissa käytetään kotitalous-sanaa kirjallisuuskatsauksessa ja haastatteluissa.

Yleinen tapa tarkastella velkaantumista on katsoa kotitalouksien velkaantumisen suhdetta käytettävissä oleviin tuloihin.⁶ Se on kasvanut viimeisen 20 vuoden aikana tuntuvasti, nousten noin 60 prosentista vuonna 2000 noin 135 prosenttiin vuoden 2021 alussa (Kuvio 1). Suhteessa muihin Pohjoismaihin suhdeluku on alhaisempi, mutta se on korkeampi kuin Euroopassa keskimäärin. (Finanssiala, 2019)

Velkaantumisesta huolimatta kotitalouksien korkomenot ovat pysyneet hyvin maltillisella tasolla erityisesti 2010-luvulla. Noin vuodesta 2015 alkaen korkomenot ovat olleet keskimäärin alle 2 % käytettävissä olevista tuloista. Alhainen korkotaso on kannustanut kotitalouksia sekä velkaantumaan että pitänyt velkojen hoidon kustannuksia matalana.

Kuvio 1. Positiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantoon ja ylivelkaantumiseen

Lähde: Suomen Pankki (2021).

Kotitalouksilla on velkojen lisäksi myös rahoitusvaroja. Rahoitusvaroihin lasketaan kuuluviksi talletukset, osakkeet, rahasto-osuudet, vakuutussäästöt ja muut saamiset. Näitä oli vuoden 2019 lopulla 329 miljardia euroa. Kun rahoitusvelkoja oli 184 miljardia, koko talouden tasolla tarkasteltuna kotitalouksien rahoitusvarat ylittävät rahoitusvelat lähes 145 miljardilla (Finanssiala, 2019). Koska rahoitusvarat voivat olla instrumenteissa, jotka ovat vaikeasti muutettavissa käteiseksi, kulutusluotot voivat olla

⁶ Velkaantumisaste lasketaan suhteuttamalla kotitalouksien lainavelat vuosineljänneksen lopussa edeltävän neljän vuosineljänneksen yhteenlaskettuun käytettävissä olevaan tuloon.

kotitalouden kannalta kustannustehokas tapa ylläpitää likviditeettiä. (kts. Agarwal ym. 2020)

Kotitalouksien asuntolainat olivat 102,9 mrd vuoden 2020 lopussa. Kotitalouksien velkaantumisesta keskusteltaessa on hyvä muistaa, että suurin osa velkaantumisesta liittyy juuri asuntolainoihin, joiden määrä on kuusikertainen kulutusluottoihin verrattuna. Siihen, kuinka paljon eri maissa kotitalouksilla on asuntolainoja, vaikuttaa, kuinka yleistä omistusasuminen on, kuinka pitkiä asuntolainoja myönnetään, millaista asumisväljyyttä kotitaloudet tavoittelevat ja mikä on odotettavissa oleva asuntojen hintakehitys (Finanssiala, 2019).

Asuntolainojen lisäksi kotitalouksilla on vastuullaan osa taloyhtiölainoista. Koska taloyhtiölainat kirjataan asunto-osakeyhtiön taseeseen, niiden jakautuminen joudutaan arvioimaan Tilastokeskuksessa laskennallisella mallilla. Vuoden 2019 lopulla arvioitiin, että kotitaloudet vastaisivat 18 miljardista taloyhtiölainojen 33 miljardin kokonaismäärästä.

Koska kulutusluottoja tarjoavat luottolaitosten lisäksi monet muut toimijat, kuten rahoitusyhtiöt, pienlainoja myöntävät yhtiöt, ulkomaiset yhtiöt ja vertaislainaajat, ei kokonaismäärää puutteellisen tilastoinnin takia pystytä arvioimaan. Valtaosa kulutusluotoista on kuitenkin luottolaitosten myöntämiä. Luottolaitosten kotitalouksille suunnattujen kulutusluottojen määrä oli 16,7 mrd vuoden 2020 lopussa. On arvioitu, että noin kolmannes määrästä on tili- tai korttiluottoja ja puolet ovat vakuudettomia luottoja. Vakuudellisissa luotoissa vakuutena on usein kiinteistö. (Koskinen ja Tuomikoski 2017).

Näiden lisäksi kotitalouksilla arvioidaan olevan ulkomaisilta toimijoilta otettuja luottoja lähes kaksi ja puoli miljardia, ajoneuvorahoittajilta noin 3 miljardia ja kotimaisten pikaluottoyrityksiltä yli puoli miljardia. Koska ajoneuvoja ei tilastoinnissa katsota vakuudeksi, kirjautuu kasvanut ajoneuvojen rahoitus vakuudettomiksi kulutusluotoiksi (Aaltonen ja Koskinen, 2019).⁷

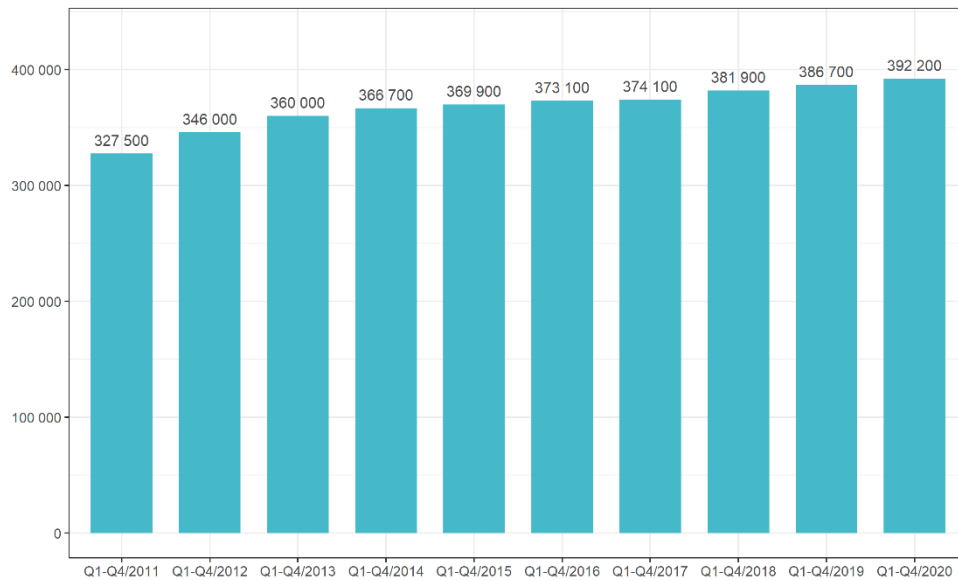
Ylivelkaantumisesta johtuva kyvyttömyys suoriutua velvoitteistaan näkyy maksuhäiriöinä. Uusien maksuhäiriömerkintöjen määrä nousi nopeasti finanssikriisin jälkeen runsaasta 645.000:sta vuonna 2009 1,8 miljoonaan vuonna 2013. Sen jälkeen uudet maksuhäiriömerkinnät ovat vuosittain vaihdelleet 1,5–1,9 miljoonan välillä.

---

⁷ Tilastoinnissa käytetään vain niitä vakuuslajeja, joita Euroopan parlamentin ja neuvoston astuksessa luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuudesta säädetään.

Maksuhäiriömerkinnät kasaantuvat usein samoille henkilöille. Yhdellä maksuhäiriöllä henkilöillä oli keskimäärin 16 merkintää. Yhteensä maksuhäiriömerkintäisiä henkilöitä oli vuonna 2020 lähes 400 000. Maksuhäiriöisten henkilöiden lukumäärä on kasvanut koko 2010-luvun (Kuvio 2).

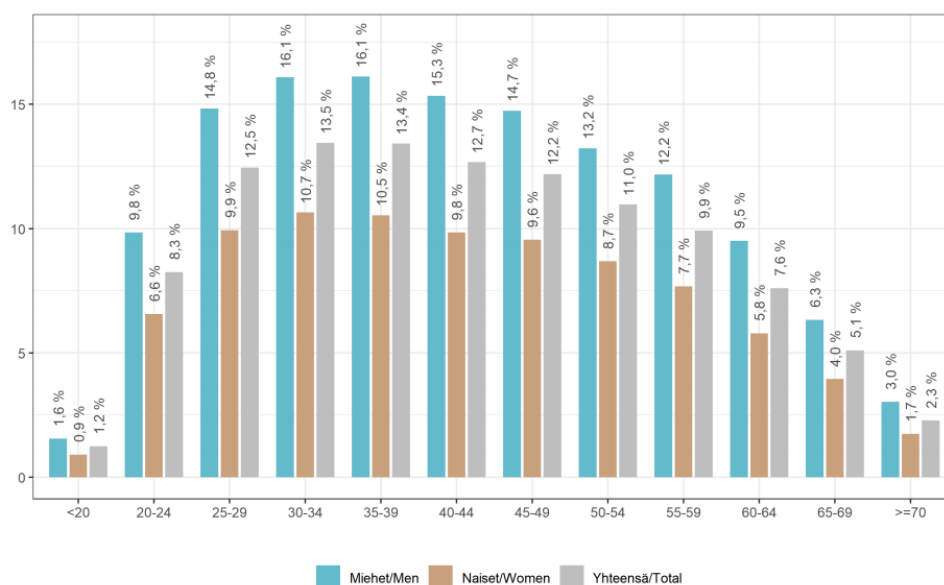
Kuvio 2. Maksuhäiriöisten henkilöiden lukumäärän kehitys

Lähde: Asiakastieto (2021)

Asiakastiedolla on tietoja liittyen maksuhäiriömerkintöjen ikäjakaumaan (Kuvio 3). Maksuhäiriömerkinnät ovat yleisempiä miehillä kuin naisilla. Maksuhäiriömerkinnät ovat selvästi yleisempiä ikävuosien 25–49 välillä, erityisesti välillä 30–39. Näissä ikäryhmissä noin 15 % miehistä ja 10 % naisista on maksuhäiriömerkintä. Maksuhäiriömerkinnät keskittyvät siis henkilöille, jotka ovat parhaassa työssäkäynti-ässä.

Kuvio 3. Maksuhäiriömerkintöjen jakautuminen eri ikäluokissa, 2020 loppu

Lähde: Asiakastieto (2021)

Kulutusluottojen osuus maksuhäiriöstä on merkittävä. Viime aikoina kulutusluottojen kasvu on myös herättänyt huolta niiden systeemisestä vaikutuksesta ja vaikutuksesta makrovakauteen. (Aaltonen ja Koskinen, 2019)

Merkittävä ilmiö ylivelkaantumisessa ovat pikaluotot. Pikaluottojen kokonaismääriä ei ole luotettavalla tavalla tilastoitu, vaikkakin muutaman vuoden ajan Tilastokeskus keräsi niistä tietoja.⁸ Pikaluotot yleistyivät Suomessa 2000-luvun lopulla ja 2010-luvun alussa (Raijas, 2019). Alkuperäiset pikaluotot olivat hyvin pieniä, ja niissä oli korkea vuosittainen korkotaso, mutta lainojen pienuudesta ja lyhyydestä johtuen yksittäiset luotot eivät juurikaan aiheuttaneet ongelmia. Isompi ongelma syntyi luottojen ketjuttamisesta. Sama ilmiö oli havaittu aikaisemmin Yhdysvalloissa ns. palkkapäiväluottojen (payday loans) yhteydessä (Stegman, 2007). Suomessa pikaluottojen käyttö yhdistyi useisiin muihin taloudellisiin ongelmiin, kuten vaikka laskujen maksamatta jättämisiin (Rantala, 2012).

⁸ Tilastokeskus lopetti vuonna 2015 luottokanta-tilaston päivittämisen, johon oli kerätty pienlainayritysten tunnuslukuja vuosineljänneksittäin.

Pikaluottojen ehtoja on pyritty säätelemään politiikkatoimenpiteillä. Vuonna 2014 säädettiin laki, jolla alle 2000 euron luotot asetettiin korkosääntelyn piiriin, jossa korkokatkoksi asetettiin 50 % + viitekorko. Vakuudettomia kulutusluottoja tarjoavat toimijat reagoivat tähän kehittämällä joustoluottoja, jossa he antoivat luottolupauksen yli 2000 euron suuruudesta, jolloin luotot eivät enää kuuluneet korkosääntelyn piiriin. Pienimmät luotot karsiutuivat pois markkinoilta, mutta sääntelyn seurauksena ne korvautuivat paljon isommilla luotoilla, jotka taloudellisessa mielessä olivat paljon hankalampia. Tämä on voinut lisätä ylivelkaantumista.

Viime aikoina taloustieteessä kiinnostusta on herättänyt, käyttävätkö kotitaloudet velkaantumista tehokkaasti omassa talouden hallinnassaan. Zinman (2015) jakaa tämän neljään kysymykseen: Kasvattaako velkaantuminen kotitalouden hyvinvointia suhteessa tilanteeseen, jossa velkaa ei ole? Pystyykö kotitalous minimoimaan kustannuksia eri luottomuotojen välillä? Onko valitut luottolajit kotitalouden kannalta hyödyllisiä? Ja osaavatko kotitaloudet jättää velkansa maksamatta oikealla hetkellä?⁹

Kun pohditaan kotitalouksien ylivelkaantumista, tärkeäksi tekijäksi nousee, ei niinkään lainojen kokonaismäärä, vaan lainojen kokonaiskustannus. Koska erityyppisillä lainoilla on erilainen kustannus, voi kotitalous selviytyä suurestakin lainamäärästä, jos lainojen hoitomenot ovat kohtuulliset. Lyhytkestoisen ja kalliin lainan hoitokustannukset voivat olla erittäin korkeat jopa vaatimattomalla lainapääomalla. Siksi ylivelkaantumista tulisi arvioida lainanhoitomenoista syntyvän rasituksen kautta. Tästä ei ole kuitenkaan tietoja saatavilla.

Monilla kotitalouksilla on samanaikaisesti sekä rahoitusvarallisuutta että kulutusluottoja. Kotitalouksien velanottoa sellaisessa tilanteessa, jossa tulisi halvemmaksi käyttää hallussa olevia varjoja, pidetään yhtenä kuluttajan epärationaalisuuden osoitukseksi (Guiso ja Sodini, 2013). Syitä kotitalouksien valmiuteen maksaa korkeita kustannuksia lainoista on tutkittu. Mahdolliseksi syiksi on tarjottu luottojen ylikysyntää, sääntelystä johtuva kuluttajille sopivien tuotteiden puutetta, mahdollinen luotonsäännöstelyä, kuluttajien psykologisten heikkouksien käyttöä ja kuluttajien taloudellisen lukutaidon heikkoutta. (Agarwal ym. 2020)

Muita kuin asuntolainoja ja kulutusluottoja suomalaisilla kotitalouksilla oli 17 miljardia, joista noin 5 miljardia on elinkeinoharjoittajien, kuten toiminimien tai maatalousyrittäjien, liiketoiminaan ottamia lainoja ja 4,5 miljardia opintolainoja.

---

⁹ Henkilökohtainen konkurssi on mahdollinen Yhdysvalloissa ja kirjallisuus liittyy tähän.

Yksi ylivelkaantumiseen vaikuttava tekijä saattaa hyvin olla kuluttajien taloudellisen osaamisen puute. Kuluttajat eivät mahdollisesti ymmärrä koron merkitystä, mikä johtaa siihen, että he ottavat ylisuuria lainoja korkealla korkotasolla. Tilanteessa, jossa kaikki luotonhakijat eivät ymmärrä luottositoumusten yksityiskohtia, osaa luotonhaki-joista voidaan käyttää hyväksi tarjoamalla heille kalliiksi osoittautuvia vaikeasti ymmärrettäviä luottoehtoja. (Ks. esim. Thaler ja Sunstein 2008; Heidhues ja Köszegi 2010). Voi myös olla, että kuluttajilla ei ole edes riittävää tietoa ottamistaan lainoista. Talousosaamiseen ajatellaan usein kuuluvan myös asenteet, joten esim. välinpitämättömyyttä holtittoman lainanoton seurauksista voidaan ajatella talousosaamisen puutteena.

Suomalaisten talousosaamista ovat tarkastelleet Kalmi ja Ruuskanen (2016) tekemäl-ään kansallisesti edustavalla tutkimuksella, jossa he keräsivät tietoa suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta ja vertasivat sitä OECD:n tutkimuksiin. Heidän mukaansa suomalaisten taloudellinen lukutaito on huipputasoa kansainvälisessä vertailussa (ks. Myös OECD, 2016 ja 2020; Klapper ja Lusardi, 2020; Laine ym. 2020). Tästä huolimatta Suomessa (kuten kaikkialla muuallakin) taloudellisen lukutaidon osalta on paljon hajontaa. Kalmin ja Ruuskasen tutkimus osoittaa, että työttömyys, pienituloisuus, vähäinen koulutus ja nuori ikä ennustavat kaikki alhaisempaa taloudellista luku-taitoa. Myös naisilla on alhaisempi taloudellinen lukutaito kuin miehillä. Vaikka suu-rimmalla osalla suomalaisista taloudellinen lukutaito olisikin hyvällä tasolla, niin on kuitenkin merkittävä vähemmistö kansalaisia, joilla asiassa on ongelmia.

Mielenkiintoinen kysymys on taloudellisen lukutaidon yhteys ylivelkaantumiseen. Tästä on jonkun verran tutkimusta olemassa. Disney ja Gathergood (2013) tarkasteli-vat brittiläisellä aineistolla taloudellisen lukutaidon ja velkaantumisen välisiä yhteyksiä. Heidän mukaansa alhaisempi taloudellinen lukutaito ennusti isompaa vakuudettomien kulutusluottojen käyttöä, ja myös laajempaa korkeamman korkotason lainojen käyttöä. Lusardi ja Tufano (2015) ovat puolestaan tarkastelleet samaa kysymystä Yhdysval-loissa. He myös havaitsivat, että alhaisempi taloudellinen lukutaito on yhteydessä sekä suurempaan riskiin ylivelkaantua että myös laajempaan kalliiden kulutusluottojen käyttöön.

Brown ym. (2016) ottavat asiaan puolestaan toisenlaisen lähestymistavan. He käyttä-vät laajaa New Yorkin keskuspankin keräämää kuluttajaneelua, jossa he voivat yh-distää tiedon siitä, ovatko henkilöt saaneet taloudellista koulutusta koulussa vai eivät. He havaitsivat, että taloudellinen koulutus lisää ensinnäkin todennäköisyyttä sille, että henkilöllä on luottotietoraportti (credit report). Henkilöillä, joilla luottotietoraportti on olemassa, osallistuminen taloudelliseen koulutukseen kouluaihana vähentää heik-kojen taloudellisten tulemien, kuten maksuhäiriöiden todennäköisyyttä. Vaikutukset velkaantumiseen kokonaisuudessaan ovat monimutkaiset, mutta taloudellinen koulu-

tus on yhteydessä parempiin luottoarvioihin (credit score). Urban ym. (2020) havaitsivat, samoin kuin Brown ym. (2016), että taloudellinen koulutus on yhteydessä henkilöiden parempaan luottokelpoisuuteen ja pienempiin maksuhäiriöihin.

Taloudellisen lukutaidon ja ylivelkaantumisen välisiä yhteyksiä on tutkittu Kalmin ja Ruuskasen aineiston pohjalta. Karjalainen (2017) vertaili pro gradu-työssään taloudellista lukutaitoa ja kolmen ylivelkaantumisen mittarin (maksuhäiriömerkinnän, subjektiivisen ylivelkaantumisen kokemuksen, ja poikkeuksellisen suuren velan määrän) välistä yhteyttä. Hän ei löytänyt yhteyttä taloudellisen tietämyksen ja ylivelkaantumismittareiden välillä, joskin hän löysi viitteitä, että puutteellinen oman talouden seuranta olisi yhteydessä ylivelkaantumiseen. Vaikka yhteyttä ei löytynytäkään, ei ehkä kuitenkaan pidä ajatella tätä selvänä osoituksena siitä, että yhteyttä puutteellisen taloudellisen osaamisen ja ylivelkaantumisen välillä ei Suomessa olisi.¹⁰

Kotitalouksien velkaantuminen vaihtelee maittain. Eroa voidaan selittää kotitalouksien käyttäytymisen lisäksi rahoitusmarkkinoiden rakenteellisilla eroilla. Christelis ym. (2021) vertasivat yhdysvaltalaisen ja eurooppalaisten kotitalouksien velan määrää ja rakennetta hyödyntäen mm. EKP:n European Household Finance and Consumption Survey:n aineistoja. Erityisesti alhaisemmat vakuusvaatimukset selittävät yhdysvaltalaisen kotitalouksien korkeampaa velkaantuneisuutta.

Kotitalouksien velkaantumisella on vaikutuksia myös talouskasvuun. Beck et al. (2012) tarkastelevat, onko kotitalouksien luotottamisella eri vaikutus talouskasvuun kuin yrityssektorin luotottamisella. He saavat tulokseksi, että kotitalouksien velkaantumisella ei ole vaikutusta BKT:n kasvuun per capita toisin kuin yritysluototuksella, jonka vaikutus on positiivinen ja tilastollisesti merkittävä.

---

¹⁰ Suoranaisen taloudellisen lukutaidon lisäksi on näyttöä siitä, että Suomessa kotitalouksien optimistisuus oman talouden kehityksestä on yhteydessä ylivelkaantumiseen (Hyytinen ja Putkuri 2018).

3 Asymmetrinen informaatio luottomarkkinoilla

Keskeinen perustelu positiiviselle luottorekisterille on, että se vähentää lainanantajan ja yksityisen lainanottajan välistä asymmetristä informaatiota. Asymmetrinen informaatio, eli tilanne, jossa markkinoiden toinen osapuoli tietää toista enemmän esimerkiksi ominaisuuksistaan, nykyisistä sitoumuksistaan tai siitä, miten itse käyttäytyy, voi johtaa rahoitussektorilla liian vähäiseen luotonantoon tai riskipitoisten lainojen liialliseen myöntämiseen, millä voi olla vaikutusta rahoitussektorin vakauteen.

Tarjolla olevan informaation kokonaismäärän sijaan rahoitusmarkkinoiden toimivuuden kannalta keskeisempää onkin informaation epätasainen jakautuminen markkinaosapuolten välillä. Usein markkinavaihdantaa voidaan ylläpitää vähäisenkin informaation vallitessa, jos se on yhtäläisesti osapuolten käytettävissä. (Holmström, 2015)

On kuitenkin osoitettu, että myös kaiken mahdollisen informaation jakaminen ei välttämättä johda markkinoiden kannalta parhaaseen tulokseen, sillä liiallinen informaatio voi joissain tapauksissa jopa tuhota markkinat. Esimerkiksi Hirshleifer (1971) osoittaa, että täydellinen informaatio tuhoaa vakuutusmarkkinoiden toimintaedellytykset.

Epäsymmetrinen informaatio luo ongelmia markkinaosapuolille ja haittaa markkinoiden toimivuutta (esim. Akerlof 1970, Stiglitz ja Weiss, 1981). Asymmetrinen informaatio rahoitusmarkkinoilla voi johtaa sekä haitalliseen valikoitumiseen, eli tilanteeseen, jossa luotonantaja tarjoaa rahoitusta korkealla korolla, josta vain suuririskiset luotonhakijat ovat valmiit maksamaan (esim. Stiglitz ja Weiss, 1981) tai moraalikatoon, jossa velalliset käyttäytyvät huolettomasti (esim. Li ym. 2014).

Markkinaosapuolet pyrkivät ratkaisemaan asymmetrisen informaation ongelmia, kun se palvelee heidän etujaan. Tyypillisessä mallissa epäsymmetria koskee toista osapuolta, joka voi esimerkiksi olla kahta tyyppiä, hyvä tai huono. Vaikka osapuoli itse tietää ominaisuutensa, hän ei pysty sitä todistamaan toiselle osapuolelle. Kun informoitu osapuoli tekee siirtonsa ensin, pystyy hän joissain tilanteissa signaloimaan ominaisuutensa toiminnalla, joka on liian kallista huonolle tyyppille, mutta johon hyvät ominaisuudet omaavalla henkilöllä on varaa.¹¹ Esimerkiksi lainamarkkinoilla Milde ja Riley

---

¹¹ Esimerkki tällaisesta tilanteesta taloustieteellisessä teoriassa on Spencen (1973) klassinen tutkimus koulutuksesta kyvykkyyden signaalina.

(1988) näyttävät, että lainaajat voivat osoittaa (hyvän) tyyppinsä esimerkiksi lainasumman suuruudella.¹²

Uudemmassa kirjallisuudessa on tarkasteltu mm. asymmetrisen informaation aiheuttamien kustannusten suuruutta ja missä määrin markkinaosapuolet pystyvät vähentämään näitä kustannuksia esimerkiksi signaloinnilla (ks. esim. Liberman et al., 2018 ja Kawai et al., 2020). Hyödyntäen aineistoa peer-to-peer lainamarkkinoilta Kawai ym. (2020) näyttävät, että lainanhakijoiden signalointi tyyppistään reservaatiokoron avulla voi vähentää hyvinvointitappioita merkittävästi varsinkin haitallisen valikoitumisen ollessa ankaraa.¹³

Lainamarkkinoiden screening-kirjallisuus keskittyy selvittämään, miten pankki pystyy erottelemaan korkean ja matalan riskin lainanhakijat toisistaan. Peliteoreettisessa mielessä se kuvaa tilannetta, jossa epäinformoitu osapuoli liikkuu ensin, esimerkiksi tarjoamalla sopimusvaihtoehtoja siten, että vastapuoli valinnallaan paljastaa tyyppinsä.¹⁴ Tärkeä lainamarkkinoita käsittelevä artikkeli on Bester (1985), joka näyttää, että luotonantajat voivat tarjota asiakkailleen joukon sopimuksia, jotka eroavat koron sekä vaadittavien vakuuksien osalta ja että hyvät asiakkaat tällöin valitsevat sopimuksen, jossa korko on matala ja vaaditaan enemmän vakuuksia.¹⁵

Markkinaosapuolet toisin sanoen pyrkivät usein asymmetrisen informaation vallitessa luomaan mekanismeja vastapuolen ominaisuuksiin liittyvän epätietoisuuden lieventämiseksi tai vaihtoehtoisesti he pyrkivät uskottavasti viestimään omaa parempaa tyyppiään.

Asymmetrinen informaatio luottomarkkinoilla voi johtaa luotonsäännöstelyyn. Tilannetta on tarkasteltu klassisessa Stiglitzin ja Weissin (1981) artikkelissa. Tutkimus osoittaa, että luotonantaja hylkää luottohakemuksia, vaikka asiakkaat olisivat valmiita maksamaan korkeampaa korkoa tai asettamaan lisävakuuksia. Koska korkeampi korko houkuttelee korkeamman riskin asiakkaita ja johtaa alempiin kokonaistuottoihin, luotonantajan intressissä on pitää korko sillä tasolla, että myös vähäriskiset asiakkaat ovat valmiita maksamaan sen ja myöntämään luoton vain osalle asiakkaista.

---

¹² Hyviä katsauksia kirjallisuuteen ovat esimerkiksi Hörner (2006) tai Riley (2001).

¹³ Estimointituloksen mukaan haitallinen valikoituminen voi vähentää kokonaisylijäämää jopa 34 % signaloinnin voidessa vähentää tätä tappiota jopa 78 %. Tosin, koska signaloinnista itsestään aiheutuu kustannuksia voi se myös pahentaa hyvinvointitappioita jos haitallinen valikoituminen on alunpein vähäistä.

¹⁴ Tästä löytyy laaja kirjallisuus aina 1970 luvulta asti (esim. Rotschild ja Stiglitz, 1976, tai Wilson, 1977). Hyviä katsauksia kirjallisuuteen ovat jälleen esimerkiksi Hörner (2006) tai Riley (2001).

¹⁵ Vakuuksista ja niiden vaikutuksista lainanottajan käyttäytymiseen (moral hazard) ks. Holmström ja Tirole (1998).

Yksi epäsymmetrisen informaation muoto on tilanne, jossa luotonhakija tietää omasta riskistään enemmän kuin mahdollinen uusi luotonantaja. Näin ollen uusi luotonantaja ei pysty erottamaan hyviä matalan riskitason asiakkaita, joilla ei esimerkiksi ole ennestään paljon velkasitoumuksia, asiakkaista, joilla niitä on. Tämä johtaa suurempiin luottotappioihin minkä lisäksi myös hyvät asiakkaat saavat lainaa huonommilla ehdoilla ja vähemmän kuin jos he pystyisivät viestimään tyyppinsä uskottavasti. Tunnetussa Pagano ja Jappellin (1993) mallissa, oletetaan, että luotonantajat ovat oppineet tuntemaan oman alueensa asukkaat ja pystyvät erottelemaan korkean ja matalan riskin lainanhakijat, mutta ne eivät tunne alueelleen muuttaneiden lainanhakijoiden tyyppiä. Tällöin muuttaneiden ja pankkien välillä esiintyy haitallisen valikoitumisen ongelma, joka huonontaa hyvienkin muuttaneiden lainansaantiehtoja ja lisää pankkien luottotappioita.

4 Luottotietorekisterin yleisiä vaikutuksia

Ilman tietojen jakamista luottomarkkinoilla luotonhakijan ominaisuudet eivät ole tiedossa ja käyttäytymistä ei havaita. Luottotietorekisteri vähentää selvästi asymmetristä informaatiota ja pienentää täten sekä luotonantajien että luotonhakijoiden kustannuksia informaatio-ongelman ratkaisemiseksi.

On olemassa kokeellista evidenssiä siitä, että luottomarkkinoiden toiminta vaatii jonkin tyyppistä luottotietorekisteriä, jos markkinoilla on paljon asymmetristä informaatiota. Brown ja Zehnder (2006) tarkastelevat kokeellisesti luottotiedon vaikutusta lainanottajien takaisinmaksuhalukkuuteen. Jos markkinaosapuolet eivät ole vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ensimmäisen ajanjakson jälkeen markkinoilla, joilla ei ole luottotietoja, luottomarkkinoita ei synny. Vaikka vuorovaikutusta samojen toimijoiden kanssa ei ole, luottotiedon olemassaolo kohottaa velan takaisinmaksua ja samalla myönnettyä luottoa. Jos vuorovaikutus samojen toimijoiden kanssa sallitaan, luottomarkkinat syntyvät ja nojaavat suhdepankkitoimintaan. Luottotiedon jakaminen jälkimmäisessä tilanteessa vähentää suhdepankkitoimintaa ja luotonantajien mahdollisuutta veloittaa ylisuuria korkoja luotonhakijalta. Brown ja Zehnder (2007) osoittavat saman tyyppisessä koeasetelmassa, että luotonantajien näkökulmasta informaation vaihtaminen on osapuolille hyödyllisempää kuin kilpailunäkökulmasta katsottuna tietojen pitäminen itsellään.

Jappelli ja Pagano (2006) jakavat luottokelpoisuutta koskevan tiedonvaihdon vaikutukset neljään pääryhmään. Tarkempi tieto luotonhakijasta ehkäisee haitallisen valinnan syntymistä; luotonantajan mahdollisuus sitoa asiakasta ja näin saada asiakassuhteesta ylisuuria tuottoja vähenee; luotonhakijoiden kanta parantuu, koska maksukyvyttömiä asiakkaita ei rahoiteta; ja se vähentää lainanottajien mahdollisuutta tai halukkuutta ylivelkaantua.

Stiglitzin ja Weissin (1981) yhtenä implikaationa on, että tarkempi tieto asiakkaista johtaa useamman lainahakemuksen hyväksymiseen, eli laajentaa lainamarkkinoita. Uuden tilanteen tasapainokorko voi olla säännösteltyä korkoa korkeampi, eli keskimääräinen rahoituksen hinta voi kasvaa.

Tämän lisäksi Jappelli ja Pagano (2006) toteavat, että erityyppisen informaation julkistaminen vaikuttaa erityyppisiin epäsymmetrisen informaation ongelmiin: Luotonhakijoiden ominaisuuksien julkisuus ehkäisee haitallista valintaa ja luotonantajien monopoli-asemaa luotonhakijoiden tietojen suhteen, mikä lisää kilpailua hyvistä asiakkaista

sekä estää luotonantajia veloittamasta liikaa asiakkaaltaan. Pelkästään maksuhäiriötietojen julkistaminen ehkäisee moraalikatoa, mutta tämä vaikutus vähenee, mitä enemmän positiivista tietoa luotonhakijoista on saatavilla. Velkojen kokonaismäärän tietäminen ehkäisee ylivelkaantumista vaikeuttamalla luottojen hakemista useammalta luottotajalta.

Luottotietojen jakaminen estää pankkeja yksin hyödyttämään tietoa asiakkaan tyypistä, koska asiakas voi hyödyntää ominaisuuksiaan pankkeja kilpailuttaessaan, mikä luo velallisen kannustimet hoitaa asiansa hyvin, ja on hyödyksi myös hyvillä luotonhakijoille.

Kuinka luottotietojen saatavuus asiakkaista vaikuttaa luotonantajien ja asiakkaiden käyttäytymisen usean ajanjakson tarkastelussa? Padilla ja Pagano (1997) tarkastelevat kahden periodin mallia, jossa ensimmäisessä kehikossa luotonmyöntäjällä on asiakaskohtaista tietoa, jota se voi hyödyntää korkeampina luottokustannuksina myös toisella periodilla. Koska luotonhakijat tietävät, että ainoastaan luotonmyöntäjä tuntee heidän luotonhoitokykynsä seuraavalla periodilla ja että tämä pystyy yksin hyödyttämään tietoaan luotonhakijoiden hyvästä velanhoitokyvystä, hänellä ei ole halukkuutta toimia parhaalla mahdollisella tavalla ensimmäisellä periodilla. Näin suurempi osuus luotonhakijoista joutuu maksuvaikeuksiin.

Tilanteessa, jossa luottotietoja jaetaan, luotonantajat vapaaehtoisesti luopuvat mahdollisuudesta pyytää liian kovaa hintaa matalan riskin luotonhakijoilta, jotka nyt voivat hyödyntää tietoa omasta riskitasostaan kilpailuttaessaan pankkeja. Näin luotonhakijoiden halukkuus hoitaa asiansa kunnolla ensimmäisellä periodilla kasvaa ja luottotappiot vähenevät.

Useimmissa laajoissa, monta maata kattavissa empiirisissä tutkimuksissa, joissa tarkastellaan luottotietorekisterin vaikutuksia talouskasvuun, luottomarkkinoiden kehitykseen ja rahoitusmarkkinoiden laajuuteen, tulokseksi saadaan, että luottotietorekisterillä on positiivinen vaikutus (Japelli ja Pagano, 2002; Djankov ym., 2007). On tärkeää huomata, että merkittävin vaikutus saadaan tilanteessa, jossa maahan perustetaan luottotietorekisteri, kun sitä aiemmin ei ole ollut. Positiivinen luottotieto lisää positiivista vaikutusta (Ham ja Lee, 2011).

Negatiivisen ja positiivisen luottotiedon keräämisen kustannukset eroavat toisistaan ja voidaan kysyä, kuinka suuri hyöty positiivisesta luottotiedosta saadaan suhteessa negatiiviseen. Pyykkö (2013) toteaa, että negatiivinen luottotietorekisteri sisältää vain muutaman prosentin positiivisen luottotietorekisterin tiedoista, mutta useimmissa tuloksissa positiivisen tiedon luotonvalintaa parantava vaikutus jää verrattain vähäiseksi.

Cheng ja Degryse (2010) analysoivat julkisen luottorekisterin vaikutuksia pankkien lainapäätöksiin hyödyntäen aineistoa johtavan kiinalaispankin luottokorttihakemuksista ja päätöksistä vuodelta 2006, jolloin kiinalainen luottorekisteri vaiheittain aloitti toimintansa. Koska rekisteri ei ollut vielä kattava, pystyvät kirjoittajat vertaamaan lainoja sen perusteella, onko luotonhakija sen piirissä vai ei. Asiakkaat, joista pankki sai positiivista luottotietoa (ulkopuolelta) saivat keskimäärin suurempia kulutusluottoja kuin asiakkaat, joilla oli luottotietoja ainoastaan omasta pankistaan, mikä kirjoittajien mukaan riippuu ulkopuolisten luottotietojen myötä lisääntyneestä informaatiosta. Kiinnostava tulos on, että pankit kiinnittävät vähemmän huomiota negatiiviseen luottotietoon silloin, kun on saatavilla positiivista luottotietoa lainoista muissa pankeissa. Pankit toisin sanoen vähentävät luottokorttilainojen rajoja jo positiiviseen luottotietoon nojautuen, jolloin samojen asiakkaiden negatiivisen luottotiedon vaikutus vähenee.

Informaation hankkimisella on kustannuksia, joten luotonantajat joutuvat tasapainottelemaan lisäinformaation hankkimisen hyödyn ja siihen liittyvien kustannusten välillä. Ongelmaa on tarkastellut Holmström (2015). Hän argumentoi, että velkamarkkinat toimivat osakemarkkinoista eriävällä logiikalla. Osakemarkkinoiden keskeinen tehtävä on riskin jakaminen yhteiskunnassa, jolloin riskin ajantasainen hinnoittelu on tärkeää. Tämän johdosta osakemarkkinoita koskevaa tietoa seurataan, ja markkinat reagoivat nopeasti uuteen informaatioon.

Velkamarkkinoiden tehtävänä on sen sijaan likviditeetin välittäminen. Näillä markkinoilla informaatiolla on vähäisempi merkitys. Tämä pätee erityisesti tilanteessa, jossa velanmaksun takeena on riittävä vakuus.

Holmströmin mukaan vakuudellinen velka on tehokas tapa estää haitallista valintaa ja alentaa monitoroinnin kustannuksia. Informaatiosta tulee arvokasta tilanteissa, joissa vakuutena oleva varallisuusesine menettää arvoaan tai sitä ei alun perin ole asetettu. Vakuudettomat kulutusluotot ovat jälkimmäisiä, ja niistä saatava informaatio on arvokasta. Informaation hankkiminen pienemmissä ja lyhytkestoisissa luotoissa on kuitenkin usein kallista.

Tämän pohjalta voidaan olettaa, että luotonantajan kannalta positiivisesta luottotietorekisteristä saatavasta informaatiosta on vähäistä hyötyä suuremmissa lainoissa, joihin on asetettu hyvälaatuiset vakuudet ja asiakkaalla on hyvä maksukyky. Suurempi vaikutus voidaan nähdä tilanteessa, jossa asiakas ei pysty antamaan vakuutta, maksukyky on alhainen tai vakuuden asettaminen ei ole lainan kokoon nähden järkevää.

Lainanhakijoiden käyttäytymiseen vaikuttaa myös se, kuinka paljon positiivista tietoa luottotietorekisteriin sisältyy. On syytä huomata, että negatiivisen tiedon ja positiivisen tiedon jakamisella voi olla eri vaikutus luottotappioiden todennäköisyyteen.

Jo pelkän negatiivisen tiedon jakaminen saa velalliset käyttäytymään paremmin. Velallisen tieto siitä, että häntä pidetään markkinoilla hyvänä asiakkaana, voi johtaa huolettomampaan käyttäytymiseen. Tämän ongelman ratkaisemiseksi kirjallisuudessa esitetäänkin tasapainottelua negatiivisen ja positiivisen tiedon määrän välillä. Esimerkiksi Hunt (2005) ehdottaa tiedon jakamista vain rajatusta määrästä ominaisuuksia, eikä suinkaan kaiken mahdollisesti saatavilla olevan tiedon jakamista.

Myös Padilla ja Pagano (2000) kiinnittävät huomiota samaan asiaan. Mallissa, jossa pankit jakavat negatiivisia luottotietoja, hyväksi osoittautuneet velalliset saavat tulevaisuudessa luottoja halvemmalla myös muilta pankeilta, jolloin lainanottajilla on kannustimet välttää negatiivista luottomerkintää. Luotonhakijan tyyppin, eli riskipitoisuuden, kokonaan paljastava informaatio kuitenkin vähentää tätä kannustinta hyvään käyttäytymiseen tilanteessa, jossa luotonantajat kilpailevat asiakkaista, joilla ei ole aikaisempia luottoja (ks. Padilla ja Pagano, 2000).

4.1 Vaikutukset eri markkinaosapuoliin

4.1.1 Vaikutukset luotonantajien luotonmyöntöön ja luottoriskin hallintaan

Vaikeasti tutkittava kysymys on, tarjotaanko taloudessa liikaa vai liian vähän luottoa. Zinman (2014) pitää liian vähäisen luotonannon merkinä kulutusluottojen kustannuseroja, puuttuvia alueita eri luottotuotteissa ja asymmetrisen informaation jäljellä oloa markkinoilla. Voimakas vaihtelu eri luottojen hinnoissa voi kertoa tarjoajien markkinavoimasta ja asiakkaiden vaihteesta vaihtaa palveluntarjoajaa. Epäjatkuvuuskohta pikaluottojen ja luottokorttiluottojen kustannusten välillä voi johtua joko sääntelystä tai luotonantajien vaihteesta erotella asiakkaita. Epäsymmetrinen informaatio on todennäköisesti merkittävin tekijä liian vähäiselle luotonannolle.

Liian laajan luotonannon merkkeinä voi puolestaan olla tilanteet, jossa kuluttajat velkaantuvat nopeasti, vakuuksia tulee markkinoille paljon tai rahoituksen kysyntä vähenee voimakkaasti (Zinman, 2014).

Luottorekisteri hyödyntää pankkeja ja muita luotonantajia siten, että se auttaa heitä erottamaan korkean riskin ja matalan riskin luotonhakijat toisistaan. Tarkempi asiakasluokittelu vähentää luotonhakijoiden luottoriskiä. Lisäksi positiivinen luottorekisteri auttaa alhaisen riskin luotonhakijoita kilpailuttamaan luottoehtonsa, koska se antaa heidän viestittää uskottavasti mahdollisille luotonantajille, ettei heillä esimerkiksi ole paljon luottoja tuloihinsa nähden.

Positiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantajien kannattavuuteen vaihtelevat eri tilanteissa. Pagano ja Jappelli (1993) korostavat, että hyvien asiakkaiden lisärahoituksen tuotot voivat tiedonjaon takia lisääntyneen kilpailun myötä jäädä alemmiksi kuin säästöt riskipitoisten asiakkaiden rahoituksen vähenemisestä. Koska rekisterin vaikutukset ovat moninaiset, sen kokonaisvaikutusta talouteen on hankalaa arvioida. Hunt (2005) toteaaakin, että on vaikea laskennallisesti arvioida luottotietorekisterin rahallisia hyötyjä kansantaloudelle alentuneista luottotappioista ja luottokannan kasvusta.

Jos luotonantajat keräävät jo nyt vastaavat tiedot luotonhakijoistaan luottopäätöksensä tueksi, kuin mitä positiivisen luottorekisterin tiedot sisältäisivät, luottorekisterin kustannushyödyt jäisivät luotonhakijan tietojen oikeellisuuden varmistamisen ja tietojen hankinnan kustannusten alenemisena. Kuluttajasuojalaki velvoittaa varmentamaan luotonhakijan antamien tietojen paikkansapitävyyden. Tämä voi nykytilanteessa hidastaa luotonmyöntöprosessia. Tietojen oikeellisuutta ei lisäksi voida täydellisesti varmistaa. Näin mahdollisuus harhaanjohtamiseen on.¹⁶

Jappelli ja Pagano (2002) saavat tulokseksi, että luottotietorekisterillä on merkittävä, jopa viidenneksen suuruinen, positiivinen vaikutus luotonantoon. Tämä vaikutus saavutetaan kuitenkin jo negatiivisella luottotietorekisterillä, eikä eroa juurikaan ole, jos rekisteri sisältää myös positiivisia tietoja. Tämä viidenneksen kasvu on pystytty toistamaan laajemmassa 129 maata käsittävässä tutkimuksessa, jossa saatiin myös tulokseksi positiivisen tiedon suurempi myönteinen vaikutus lainanantoon (Djankov ym. 2007).

Positiivinen luottorekisteri voi toisaalta myös vähentää lainoitusta. Jos luotonantajat eivät entiseen tapaan pysty kompensoimaan huonoista asiakkaista saatuja luottotappioita hyviltä asiakkailta kerätyiltä ylisuurilla voitoilla, mitä suhdepankkitoiminnassa voi tapahtua, luottoituksen kokonaismäärä voi laskea (Padilla ja Pagano, 2000).

Barron ja Staten (2003) ovat puolestaan näyttäneet, että positiivinen luottotieto kasvattaa rahoituslaitosten lainanantoa kaikissa luottotappioluokissa. Hahm ja Lee (2011) tarkastelivat, mitä lisävaikutuksia positiivisella luottotiedolla on negatiivisen lisäksi yli kahden miljoonan luottosopimuksen aineistolla. Tulosten mukaan positiivinen luottotieto parantaa merkittävästi yksittäisen luottoriskin arviointia.

---

¹⁶ Kirjallisuudessa ei löytynyt tietoja tutkimuksista, joissa olisi arvioitu, kuinka moni luotonhakija vääristelee (tietoisesti tai tietämättään) itsestään annettavia tietoja, mutta tämä joukko voi olla verrattain vähäinen. Vaikka ryhmä olisi pieni, se voi kerryttää suhteellisesti enemmän luottotappioita virheelliseen tietoon pohjautuvien luottopäätösten takia.

Luottorekisterillä on havaittu olevan vaikutuksia luotonantajien riskiin. Houston ym. (2010) mukaan luottorekisterin käyttöönotto johti rahoituslaitosten luottoriskin volatiliiteetin vähenemiseen ja lisäksi pienensi systeemistä riskiä viisi prosenttia. Toisaalta Marinc (2009) toteaa, että luottotietojen jakamisen myötä lisääntynyt pankkilpailu laskee odotettuja voittoja ja siten rahoittajan halukkuutta kerryttää valvontakustannuksia. Näin asiakkaiden monitorointi vähenee.

Tiedon jakamisella on vaikutuksia myös pankkisuhteeseen. Stenbacka ja Gehrig (2007) näyttävät yrityslainoitusta ja informaationjakoa käsittelevässä mallissaan, että informaationjako tekee hyvien luotonhakijoiden houkuttelusta (poaching) helpompaa, mikä vähentää luotonantajan hyötyä hyvän asiakassuhteen rakentamisesta. Informaationjako vähentää luotonantajan hyötyä informaatiostaan, eli sen mahdollisuutta diskriminoida hyvien ja huonojen asiakkaiden välillä tulevalla periodilla. Luotonantajan saama hyöty asiakassuhteesta pienenee ja tämä vähentää luotonantajien kilpailua uusien asiakkaiden markkinaosuuksista aikaisemmalla periodilla.

Uusista asiakkaista käytävän kilpailun väheneminen voi kuitenkin riittää luotonantajien voittojen kasvuun lainanottajien kustannuksella, mikäli luotonantajien on markkina-voimaa. Toisin sanoen, vaikka informaationjakaminen vähentää haitallisen valikoitumisen ongelmaa jälkimmäisellä periodilla, aiheutuu informaationjakamisesta myös kustannuksia. Tämä vähentää luotonantajien välistä kilpailua aikaisemmalla periodilla, mikä hyödyntää luotonantajia, mutta on haitaksi velallisille. On olemassa empiristä näyttöä sille, että informaationjako vähentää asiakassuhteen merkitystä esimerkiksi yrityslainoituksen osalta (esim. Sutherland, 2018).

Dell'Aricca ja Marquez (2004) osoittavat, että luotonantajat veloittavat korkeampaa korkoa ja rahoittavat suhteellisesti enemmän korkeampiriskisiä luotonhakijoita, mitä enemmän asymmetristä informaatiota on markkinoilla. Tilanteessa, jossa kilpailu lisääntyy, luotonantajat myöntävät enemmän lainoja jo olemassa oleville asiakkailleen. Jos lainanottajien laatu ja aikaisempi asiakassuhde ovat hyvin korreloituneita, alalle tulevat kilpailijat pystyvät lainoittamaan myös heitä, jolloin alalla jo olevien toimijoiden lainakanta heikkenee.

On syytä huomata, että informaation jakaminen voi johtaa myös keskimääräisten luottotappioiden kasvuun koko lainakannassa, vaikka se vähentääkin yksittäisiä luottotappioita ja kasvattaa luottomarkkinoiden kokoa. Tämä perustuu kannassa tapahtuviin muutoksiin: Jos positiivinen luottorekisteri tekee mahdolliseksi korkeampiriskisten velallisten lainansaannin, kasvaa heidän suhteellinen osuutensa lainanottajista, mikä nostaa keskimääräistä luottotappioiden osuutta (Jappelli ja Pagano, 2006; Buyukkarabacak ja Valev, 2012).

Rekisteristä on myös kustannuksia siihen osallistuville. Tietojärjestelmien muutokset, joilla uusi tietolähde otetaan osaksi luotonmyöntöprosessia, ja sen ylläpito aiheuttavat kustannuksia. Nämä tietojärjestelmien sopeuttamiskustannukset painottuvat alkupäähän ja ne heijastavat ainakin osaksi toimijoiden kokoa ja tietojärjestelmän hienostuneisuutta. Alustavien alalta saatujen arvioiden pohjalta (Oikeusministeriö, 2021) aloituskustannus on kokonaisuudessa marginaalinen ja se voidaan kuolettaa pidemmän ajanjakson aikana.

Rekisterin käytöstä suunnitellaan perittävän myös kyselykohtainen maksu. Nykyiset arviot liikkuvat 1–2 euron välillä (Oikeusministeriö, 2021). Kustannus ei luonnollisesti riipu anottavan lainan koosta, jolloin pienten ja lyhytkestoisten luottojen antajilla kustannus on selvästi suurempi kuin kooltaan suurien ja pitkäkestoisten lainojen myöntäjillä. Kustannus kohdistuu myös liiketoimintamalleihin, joissa luottojen hylkäysprosessi on lainanhakijakannan valikoitumisen takia korkea. Käyttömaksut haittaavat siis enemmän pienempien luottojen myöntäjiä.

Luottomarkkinoilla on ollut pitkään vallalla kehitys, jossa asiakasta koskeva informaatio lisääntyy ja se on korvannut vakuuksien merkitystä lainanannossa. Rajallisten vakuuksien riittävyys investointien rahoittamisessa on tärkeä talouskasvun reunaehto. Tilanteessa, jossa luotonantajien hyväksymiä vakuuksia ei ole riittävästi kaikkien kannattavien investointien rahoittamiseksi, talouskasvu ei ole niin nopeaa kuin se voisi olla, jos kaikille investoinneille löytyisi sopiva vakuus (kts. Holmström ja Tirele, 2011; Caballero ja Krishnamurthy, 2001). Jos luotonantajat katsovat asiakasta koskevan aineettoman tiedon riittäväksi, vapauttaa se muuten luottotukseen vaaditun reaali-vakuuden tai takauksen muuhun käyttöön. Positiivinen luottotietorekisteri laajentaa näin epäsuorasti rahoitettavien investointeja joukkoa.¹⁷

De Haas ja Millone (2019) analysoivat vuonna 2009 Bosnia-Herzegovinassa käyttöön otetun julkisen sekä positiivisen että negatiivisen luottorekisterin vaikutusta lainojen vakuuksiin käyttäen aineistoja vuosilta 2007–2011. Muilla kuin uusilla lainanottajilla sekä vakuuksien että takauksien määrät vähenivät luottohistorian pituuden myötä.

---

¹⁷ Christelis ym. (2017) mukaan Yhdysvaltalaisten kotitalouksissa koulutustason nousu lisää vakuudettoman velan määrää, joka voi osaltaan kuvata positiivisen luottotiedon vakuusvaatimuksia vähentävää vaikutusta.

4.1.2 Vaikutukset kuluttajien mahdollisuuteen saada luottoa ja luoton ehtoihin/hintaan

Tarkempi tieto luotonhakijoiden ominaisuuksista vähentää luottosalkun idiosynkraattista riskiä ja alentaa yksilöllistä riskipreemiota hyväriskisille luotonhakijoille. Se vähentää myös tarvetta sisällyttää kaikkien luotonhakijoiden marginaaleihin varauksia huonojen velallisten luottotappioiden varalta, jolloin marginaalit alenevat.

Suhdepankkitoiminnassa asymmetrisen informaation tilanteessa luotonantaja on voinut veloittaa korkeampia kustannuksia velalliselta, mutta uudessa tilanteessa näiden monopolivoittojen mahdollisuus pienenee. Tämä alentaa luoton kustannuksia luotonhakijalle.

Luottorekisteri pienentää luotonantajan vaihtamisesta aiheutuvia kustannuksia. Esimerkiksi Sutherlandin (2014) mukaan informaatio maksuhistoriasta ja lainasopimuksista pienentävät yritysten vaihtamiskustannuksia pankkien välillä erityisesti pitkäaikaisten asiakassuhteiden osalta.

Kun positiivista luottotietoa luotonhakijoista on saatavilla, riskiprofiilia voidaan tarkemmin. Tällöin osa luotonhakijoista, jotka eivät aikaisemmin saaneet lainaa, voivat saada sitä rekisterin käyttöönoton myötä. Suurin vaikutus luottamarkkinoiden laajenemisessa onkin näiden hyvän riskiprofiilin luotonhakijoiden parantunut luotonsaanti.¹⁸

Turner ym. (2012) toteavat, että positiivinen luottotieto voi parantaa maksuhäiriömerkinnän saaneiden mahdollisuutta saada uudestaan lainaa. Hyvä positiivinen tieto voi vakuuttaa luotonantajat myöntämään lainoja sellaisissa tilanteissa, joissa pelkän negatiivisen tietopohjan perusteella rahoitusta ei myönnettäisi.

Positiivisella luottotiedolla on havaittu olevan vaikutusta erilaisten ryhmien lainansaantiin. Barron ja Staten (2003) tarkastelivat eri sosioekonomisia ryhmiä ja havaitsivat, että positiivinen luottotieto lisäsi erityisesti alempien tuloluokkien lainoja.¹⁹

Samat luottorekisterin käynnistämisen- ja käyttökustannukset, jotka on mainittu ylemmänä luotonmyöntäjien rasitteina, heijastuvat myös luotonottajiin kohonneina rahoituksen välityksen kustannuksina.

---

¹⁸ Suuri osa kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta käsittelee luottotietorekisterien tietojen pohjalta arvioitavan asiakaskohtaisen riskimittarin (credit score) vaikutusta lainansaantiin. Tätä osa-aluetta lainsäädäntöehdotuksessa ei ole mukana, joten sitä ei tässä raportissa käsitellä.

¹⁹ Lisäksi Turner ym. (2006) havaitsivat positiivisen luottotiedon kasvattaneen Yhdysvalloissa erityisesti eri etnisten ryhmien lainakantaa.

Kiinnostava kysymys on myös luottorekisterin vaikutus eri ikäryhmiin. On selvä, että vaikutus luottohistorian omaaville hyvin asioitaan hoitaneille on positiivinen. Vaikutus nuoriin ei kuitenkaan ole selvä ja riippuu pitkälti siitä miten luottorekisteri vaikuttaa uusista luotonhakijoista käytävään kilpailuun. Kirjallisuuden perusteella luottorekisteri vähentää luotonantajien vanhoista hyvistä asiakkaista saamaa voittoa, mikä saattaa vähentää kilpailua asiakkaista, joilla ei vielä ole luottohistoriaa (ks. esim. Padilla ja Pagano, 2000, Gehrih ja Stenbacka, 2016). Myös empiiristen tutkimusten valossa luottorekisterillä on lainansaantia heikentävä vaikutus luotonhakijoille, joilla ei ole aikaisempaa luottohistoriaa. (ks. esim. Bos ym., 2015).

Luottohistorian merkitystä luotonsaantiin on tutkittu yritysluototusta koskevassa kirjallisuudessa.²⁰ Vaikka tulokset eivät ole suoraan siirrettävissä kotitalouksia koskevaan tarkasteluun, ne tukevat positiivisen luottotiedon merkitystä vasta lyhyen ajan markkinoilla toimivien osalta. Luottotiedon olemassaolo ja sen saatavuus alensi luotonantajan vaihtokustannuksia erityisesti yrityksille, jotka olivat nuoria, pieniä, ja joilla ei ollut aikaisempia maksuhäiriöitä. (Sutherland, 2018). Myös Love ja Mulenکو (2003) osoittivat, että julkinen luottotietorekisteri hyödyntää erityisesti nuoria yrityksiä. Se vähensi myös sellaisten yritysten maksuhäiriöitä, joista on saatavilla vähän julkista tietoa, jota voi pitää osoituksena luottotietorekisterin käyttäytymistä ohjaavasta vaikutuksesta (Doblas-Madrid (2013).

Positiivisella luottotietorekisterillä on myös luotonhakijoiden näkökulmasta riskejä, joita on tarkasteltu taloustieteellisessä kirjallisuudessa vain vähän. Tiedon määrä ja sen laadun varmistaminen, tietoturvaan liittyvät kysymykset, virheellisen tiedon tai identiteettivarkauden vaikutukset luottokelpoisuuteen ovat näistä merkittävimpiä.

4.1.3 Vaikutukset kotitalouksien (mahdolliseen) ylivelkaantumiseen

Koska positiivisen luottorekisterin yhtenä tehtävänä on ehkäistä ylivelkaantumista, tärkeäksi määrittelykysymykseksi nousee, miten määritellä ylivelkaantuminen. Kotitalouden kokonaisvelkaantuneisuus ei välttämättä nouse ongelmaksi lainanottotilanteessa, vaan sen jälkeisessä henkilökohtaisessa tai systeemissä shokissa, joka rapauttaa kotitalouden kyvyn hoitaa velvoitteensa. Aikaisempi kirjallisuus kotitalouksien velkaongelmista osoittaa, että ne useimmiten johtuvat odottamattomista muutoksista, kuten työttömyydestä, sairaudesta tai avioerosta. (Majamaa ja Rantala, 2020)

---

²⁰ Merkittävä osa luottotiedon vaikutuksia käsittelevää tutkimuskirjallisuutta tarkastelee (osittain helpommin saatavien aineistojen takia) yritysluototusta.

Keskeinen argumentti kattavan positiivisen luottotietorekisterin puolesta on, että se tekee luotonhakijoille vaikeaksi saada usealta taholta samanaikaisesti lainaa ja näin mahdollisesti ylivelkaantua. Luotonhakijan mahdollisuus saada lainaa paremmilla ehdoilla yksittäiseltä luotonantajalta, joka ei tiedä luotonhakijan lainojen kokonaismäärää eikä todellista riskipitoisuutta, estyy.

Tämä alentaa myös kaikkien luotonottajien kustannuksia. Tilanteessa, jossa asiakkaan kokonaisvelkaantumista ei varmuudella tiedetä, luotonantaja ottaa tämän epävarmuuden huomioon ja tarjottu rahoitus on kalliimpaa kuin tilanteessa, jossa tätä epävarmuutta ei tarvitse hinnoitella lainaan.

Ylivelkaantuminen voi myös johtua yksittäisen luotonantajan liian avokätisestä lainannosta luotonottajalle. Positiivisen luottotiedon ajatellaan myös estävän tämän, kun luotonantaja pystyy tarkemmin arvioimaan riskit, eikä voi tiedon puutteesta johtuen vahingossa myöntää liian suurta luottoa asiakkaalleen.

Negatiivinen luottotieto kertyy vähitellen. Velallinen pystyy myös välttämään negatiivisen luottotietomerkin saamista ottamalla uutta velkaa vanhan velan hoitamiseen. Siinä vaiheessa, kun velallinen saa maksuhäiriömerkinnän, tilanne on ylivelkaantumisen suhteen useimmissa tapauksissa jo hyvin huono. Maksuhäiriömerkinnät myös rajoittavat merkittäväällä tavalla velallisen toimintaa taloudellisella markkinoilla. Positiivisen luottotiedon olemassaolo voi mahdollistaa ensinnäkin sen, että kun velan kohdentuminen paranee, niin velka ei lähde niin herkästi kumuloitumaan. Velallisella on parempi tietämys velkaantumisestaan, joten hän pystyy kontrolloimaan sitä paremmin. Myös luotonantajat näkevät kokonaisuuden velkatilanteesta, joten he pystyvät helpommin näkemään luotonoton hälytysmerkit. Majamaa ja Rantala (2020) toteavat saatavilla olevan Suomen aineiston perusteella, että luotonsaanti monelta rahoittajalta on lisännyt velkaantumisen pirstaloitumista.

Pyykkö (2013) toteaa, että jos luotonantajilla on mahdollisuus saada positiivisesta luottotietorekisteristä päivitettyä tietoa velallisistaan, mahdollistaa tämä myös aikaisemman reagoinnin mahdollisissa ylivelkaantumistilanteissa ennen kuin tilanne muodostuu velallisen kannalta kestäättömäksi. Niiden tietojen pohjalta, mitä käynnissä olevasta lainsäädäntöhankkeesta on saatavilla (Oikeusministeriö, 2020), tämän tyyppistä tietojen jatkuva-aikaista jakoa ei kuitenkaan harkita.

Teoreettisia tarkasteluja luotonotosta useammalta luotonantajalta on niukasti. Bennardo ym. (2009) osoittavat, että tilanne, jossa velkaantumista usealle taholle ei saada selville, johtaa luotonsäännöstelyyn ja maksuhäiriöihin sekä ylisuureen lainoitukseen ja korkeampaan korkotasoon. Tietojen jakaminen asiakkaiden aikaisemmasta velkaantumisesta johtaa korkojen laskuun ja vähentää luottotappioita. Se lisää myös

luototusta. Jos luotonantajat kykenevät lisäksi seuraamaan asiakkaiden tulevaa velkaantumista, luottomarkkinat lähestyvät tehokasta tasapainoa.

Vakuusvaatimukset (sisältäen myös pantit) ovat luotonantajien keskeinen tapa varmistaa ainakin lainapääoman osittainen takaisinsaanti maksukyvyttömyystilanteessa ja keino kannustaa velallista lainan asianmukaiseen hoitamiseen. Vakuuksien rekisteröinti ja hallinta muodostuu myös tehokkaaksi tavaksi arvioida lainanottajan mahdollista ylivelkaantumista. Siksi ylivelkaantuminen usein tapahtuu vakuudettomien lainojen kautta. Positiivisen luottorekisterin vaikutukset kohdistuvatkin todennäköisimmin juuri tähän lainatyyppiin.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lainsäädäntöhankkeen rinnalla on tarkoitus lyhentää maksuhäiriömerkintöjen kestoaikaa yhteen kuukauteen niissä tapauksissa, joissa merkinnän taustalla oleva saatava on suoritettu. Kuinka kauan maksuhäiriötiedot pysyvät järjestelmässä kutsutaan tutkimuskirjallisuudessa järjestelmän muistiksi ja sillä on merkittäviä vaikutuksia järjestelmän toimivuuteen (Japelli ja Pagano, 2006). Tämä jakautuu kahteen osaan: kuinka kauan maksuhäiriöt säilyvät järjestelmässä ja voiko niiden keston vaikuttaa maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneiden vastuiden hoitamisella. Jos maksuhäiriömerkinnät pysyvät ikuisesti, on niillä voimakas pelotevaikutus, joka voi jopa ehkäistä lainanottoa. Myös maksuhäiriön saaneilla ei ole enää kannustimia toimia vastuullisesti tulevaisuudessa. Jos maksuhäiriömerkintä poistuu nopeasti, sen käyttäytymistä ohjaava vaikutus katoaa ja rekisterin tietosisältö luotonantajien näkökulmasta heikkenee. Tasapainon löytäminen näiden kahden ääripään välillä on osoittautunut haasteelliseksi.

Teoreettisen kirjallisuuden pohjalta negatiivisen luottotiedon säilymisajan lyhentämisellä voi olla kielteisiä vaikutuksia kannustimiin hoitaa luottovelvoitteitaan moitteettomasti. Koska luotonhakijoita koskeva informaatio vähenee, se saattaa vähentää luotonantoa kaikille luotonhakijoille. Toisaalta tietojen säilytysajan lyhentäminen toimii kannustimena jo negatiivisen luottomerkinnän saaneelle hoitaa luottojaan hyvin.

Bos ja Nakamura (2014) ovat empiirisesti tutkineet Ruotsin vuoden 2003 luottotietojen säilyvyyttä koskevan laintulkinnan muutoksen hyvinvointivaikutuksia. Tällöin negatiivisen luottomerkinnän säilyvyys muuttui 3,5 vuodesta kolmeen vuoteen. Tuloksena luotonhakijoiden keskimääräiset luottotietoraportin arviot (credit score) paranivat, mikä lähes kaksinkertaisti luottihakemusten määrän, ja lisäsi luotonantoa merkittävästi. Toisaalta vakioidulla luottotietoraportin arviolla luotonosaanti heikkeni, joka johtui luottopisteiden informaation vähenemisestä. Lisäksi tieto negatiivisen lainatiedon lyhyemmästä säilyvyydestä lisäsi negatiivisten luottotietojen määriä. Kirjoittajat eivät pitäneet maksuhäiriömerkinnän säilytysajan lyhenemistä hyvinvoinnin kannalta negatiivisena.

Kiinnostava on myös Liberman ym. (2019), joka hyödyntää luonnollista koeasetelmaa Chilestä, jossa vuonna 2012 kaikkien alle 2,5 milj. CLP (n. 5 000 euroa) negatiiviset luottotietomerkinnot poistettiin. Kirjoittajien päätuloksena on, että tietojen poistamisesta aiheutuvat hyvinvointitappiot ovat suuremmat kuin hyvinvointivoitot, minkä lisäksi tiedon poiston vaikutukset ovat regressiiviset. Kuluttajien lainanotto laskee 3,5 prosenttia ja suurimmat hyvinvointitappiot koituvat pienituloisille, joiden lainanottomäärät pienenevät. Kirjoittajat huomauttavat, että siitä huolimatta, että negatiivisten luottotietotiedon vähentäminen voi nostaa kokonaisylijäämää, on syytä varovaisuuteen. Vaikka se lisäisi negatiivisen luottomerkinnot saaneiden luottoja, voi se vähentää luottotusta kokonaisuudessaan. Koska toimenpiteestä hyötyvät ja häviävät lisäksi muistuttavat toisiaan havaittavilta ominaisuuksiltaan muuten kuin luottomerkinnot suhteen, ei ole selvää, että negatiivisen luottotiedon vähentäminen hyödyttäisi heikossa taloudellisessa asemassa olevia.

Maksuhäiriömerkintöjen kesto aika voi vaikuttaa myös työmarkkinatulemiin. Bos ym. (2015) osoittivat, että jokainen maksuhäiriön lisävuosi alensi työllistymisen todennäköisyyttä kolmella prosentilla ja tuloja 800 eurolla.

Virheellinen negatiivinen luottotietomerkinnot tai virheelliset luotonhakijaa koskevat tiedot voivat vaikeuttaa luoton saantia. Hunt (2005) pohtii luottotietorekisteriin kirjautuvien virhemerkintöjen (tyyppi I ja tyyppi II -virheiden) vaikutuksia velallisen kannalta ja korostaa tarvetta rakentaa rekisteriin mahdollisuus tarkistaa tiedot luotonhakijan osalta.

4.1.4 Vaikutukset viranomaisiin ja kilpailupolitiikkaan

Positiivinen luottorekisteri tuottaa myös viranomaisille reaaliaikaista tietoa yksilöiden luotoista ja luottoasteesta, mikä auttaa pankkijärjestelmän riskien kartoittamisessa. Digitalisaatio, finanssi-innovaatiot ja pikavippimarkkinoiden kehittyminen ovat lisänneet pankkisektorin ulkopuolista rahoitusta, sekä kotimaista että ulkomaista, jota usein kutsutaan termillä varjopankkitoiminta (shadow banking). Rahoituksen tarjontaa on osaltaan kohdistettu kotitalouksiin. Koska toimijat eivät välttämättä kuulu vakavaraisuus-, maksuvalmius- ja muun säätelyn piiriin, lisää tämä rahoitusmarkkinoiden riskejä. Suomen Pankin arvion mukaan yli neljänneksen kulutusluotoista myöntävät muut kuin Suomessa toimivat luottolaitokset (Aaltonen ja Koskinen, 2019). Koska toimintaa ei kaikilta osin tilastoida, rahoitusmarkkinoiden tilasta ei saada kokonaiskuvaa (Koskinen ja Tuomikoski, 2017).

Esitetyssä muodossaan ilmoitusvelvollisuus positiiviseen luottorekisteriin ei määräytyisi toimiluvan perusteella vaan tosiasiallisesti harjoitetun toiminnan mukaan. Myös Suomen rajojen ulkopuolelta tuleva tarjonta sekä toimiluvan ulkopuoliset tahot tulisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tämä mahdollistaa laajemman ja tarkemman kuvan saamisen kotitalouksille myönnettyistä luotoista.

Luottotietorekisterin yksi tärkeä ominaisuus makrovakauden kannalta on tiedon yksityiskohtaisuus. Rekisterit sisältävät useita tärkeitä muuttujia ja yksityiskohtaisia tietoja luotonottajista, lainamääristä ja rasitteista. Tämän takia rekisteri auttaa viranomaisia ja tutkijoita havaitsemaan makrovakauteen vaikuttavia sektorikohtaisia ongelmia ja analysoimaan riskitekijöitä. (van Roy ym. 2017).

Vastaavasti tarpeeksi kattavasta luottotietorekisteristä on hyötyä rahapolitiikkatoimien ja vakauttamispolitiikkatoimien vaikutusten yksityiskohtaisessa arvioinnissa. Esimerkiksi Altavilla ym. (2020) näyttää pankkirekisteriaineistoa käyttäen, että löyhennys rahapolitiikassa lisää sekä luotonantoa yleensä että luotonantoa korkeamman riskin asiakkaille tilanteessa, jossa makrovakaudellinen ympäristö on sallivaa. Kattavan luottorekisterin avulla on siis mahdollista tarkemmin seurata sekä sitä, millä tavalla rahapoliittiset toimet vaikuttavat esimerkiksi likviditeettiin, että mihin vaikutukset kohdentuvat.

Balakrishnan ja Ertan (2019) osoittavat, että kansallinen luottotietorekisteri vaikuttaa positiivisesti pankkien luottoriskin hallintaan. Vaikutus näkyy erityisesti luottotappiovarausten ennakkoinnin ja osuvuuden paranemisessa. Powell ym (2004) tutkivat Argentiinan, Brasilian ja Meksikon keskuspankkien kykyä hyödyntää julkisen luottotietorekisterin tietoja. Rekisterit hyödyttivät erityisesti pankkien luottoriskien ja pääomavaatimusten seuraamista.

Positiivisen luottotietorekisterin arvioidaan myös vaikuttavan toimialan kilpailuun. Eri luottolaitosten markkinaosuudesta kotitalouksille ei ole saatavilla tietoa, mutta likiarvona voidaan käyttää luottolaitosten markkinaosuutta asuntolainoissa. Niissä suurimmalla toimijalla (OP-ryhmä) on 39 prosentin markkinaosuus ja kolmen suurimman toimijan yhteenlaskettu markkinaosuus on peräti 79 prosenttia. Suomen pankkisektoria voidaan kuvata voimakkaasti keskittyneeksi.

Voidaan kysyä, miksi rahoitusmarkkinoilla pitäisi sallia tietojen jakaminen kilpailijoiden välillä, kun muilla toimialoilla asiakkaisiin, kustannuksiin ja hinnoitteluun liittyvä tiedonvaihto on kilpailulainsäädännössä tiukasti kiellettyä. Kilpailuoikeudelliset näkökulmat tulisi ottaa huomioon, vaikka rahoitusmarkkinoiden vakauden ja kotitalouksien ylivieläminen olisivatkin huolen aiheena.

Asymmetrinen informaatio voi muodostua myös alalle tulon esteeksi. Dell'Ariccian ym. (1999) tarkastelevat tilannetta, jossa luotonantaja saa selville asiakkaansa luottokelpoisuuden toisella periodilla, jolloin tämä voi kieltäytyä lainoittamasta korkeariskiseksi osoittautunutta asiakastaan. Koska alalle tuleva kilpailija ei tiedä ketkä mahdollisista asiakkaista ovat muiden pankkien hylkäämiä korkeariskisiä asiakkaita, ei alalle tulo kannata.

Tähän liittyy myös kysymys rekisterin käytön maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Toimijat voivat olla varsin eri kokoisia, niin kuin myös ne luotot, joita ne myöntävät. Tämän johdosta pieniä luottoja myöntäville pienille yrityksille kovin kalliit rekisterimaksut muodostuvat kilpailulliseksi haitaksi, vaikka saadut tiedot parantaisivat heidän informaatiotaan.

Hahm ja Lee (2011) tarkastelivat positiivisen luottotiedon vaikutusta luotonantajien väliseen kilpailuun. Tilanteessa, jossa toinen luotonantaja pystyy hyödyntämään positiivista tietoa ja toinen joutuu tyytymään vain negatiiviseen tietoon, pelkästään negatiivisen tiedon varassa olevan luottottajan luottosalkku muuttuu varsin nopeasti korkeariskiseksi. Yhtenä johtopäätöksenä on, että markkinoiden vakauden kannalta positiivinen luottotieto tulisi olla kaikkien markkinoilla olevien toimijoiden saatavilla. Koska pääsy luottotietorekisterissä oleviin tietoihin muodostaa merkittävän kilpailuedun, tulisi varmistaa, että kaikki halukkaat alan toimijat voivat hyödyntää rekisteriä.

Luotonantajien välisellä informaationjakamisella voi olla alueellisia vaikutuksia. Esimerkiksi Qi ym. (2021) mukaan informaation jako yhdessä teknologian salliman helpomman asiointin (sähköisen asiointi, mobiilipankkitoiminta) kanssa vähentää asiakassuhteiden vaalimisen arvoa siinä määrin, että se vaikuttaa luotonantajien päätöksiin toimipisteittensä sijoittamisesta. He rakentavat teoreettisen maantieteellisen mallin seuraten Pagano ja Jappellin (1993) teoreettista viitekehystä, jolla he tarkastelevat pankkien konttoriverkoston rakentumista oligopolistisen kilpailun vallitessa. Kirjoittajat hyödyntävät 19 Itä-Euroopan maata, 614 pankkia ja 56 555 konttoria kattavaa tilastoaineistoa pankkikonttoreiden maantieteellisestä sijainnista vuosilta 1995–2012 ja näyttävät, että informaation jakamisella on vahva positiivinen, pankkien klusterointia lisäävä vaikutus. Helposti saatavilla oleva luottotieto toisinsanoen johtaa tasapainoon, jossa sijoittautuminen lähelle kilpailijoita on pankeille tärkeämpää kuin sijoittautuminen lähelle asiakkaitaan. Tämä lisää pankkien tiheyttä suuremmissa keskuksissa, mutta heikentää luottomarkkinoille pääsyä pienemmissä keskuksissa.

5 Haastattelut

Haastatteluissa keskityttiin selvittämään asiantuntijoiden näkemyksiä positiivisen luottorekisterin vaikutuksista kotitalouksille ja alan toimijoille. Mukaan valikoitui haastateltavia niin perinteiseltä pankkikentältä kuin pikaluottoja tarjoavien toimijoiden edustajalta. Kotitalouksien ylivelkaantumisen näkökulmasta haastateltiin Takuusäätiön edustajaa ja makrovakauden näkökulman sisällyttämiseksi Suomen Pankin edustajaa. Lisäksi haastatteluun valikoitui mukaan edustajat Finanssivalvonnasta ja Etelä-Suomen aluehallintovirastosta tuomaan valvovan viranomaisen näkökantaa rekisteristä.

5.1 Kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäiseminen

Takuusäätiön sosiaalisten rahoituspalvelujen johtaja ja lakimies Minna Backman kertoo ylivelkaantuneiden henkilöiden käsityksen omasta velkatilanteestaan olevan useimmissa tapauksissa huono. Takuusäätiön asiakkaiden tullessa velkaselvitykseen käsitys omasta tilanteesta voi olla hyvinkin epäselvä. Positiivinen luottotietorekisteri voisikin Backmanin mukaan auttaa kuluttajia hahmottamaan omaa velkatilannettaan. Nykyisin velkaantumista tapahtuu monista eri lähteistä, joten kokonaiskuvan hahmottaminen voi olla haastavaa. Rekisteristä olisi hyötyä myös Takuusäätiön velkaselvitteilytilanteessa, kun asiakkaat voisivat tuoda selvitykseen mukaan omat tietonsa rekisteristä. Backman ei kuitenkaan usko, että kuluttajat itse aktiivisesti seuraisivat rekisterin tietoja, ja korostaakin luotonmyöntäjien vastuuta jo luottopäätöksiä tehtäessä.

Backman kertoo, että kaikki toivovat, että rekisteristä olisi aidosti apua ylivelkaantumisen ehkäisemisessä, sillä nykyisin käytössä olevista negatiivisista luottotiedoista sekä vapaaehtoisesti kerättävistä positiivisista luottotiedoista ei ole ollut siihen. Tämän onnistumiseen vaikuttaa paljon se, miten luotonantajat todellisuudessa tulevat käyttämään rekisteriä ja suhtautumaan siihen. Valvonnan ja sanktioiden on oltava tässä suhteessa hyvää ja riittävää. Hän korostaakin tässä yhteydessä nimenomaan luotonmyöntäjien vastuuta kuluttajien ylivelkaantumisen ehkäisemisessä.

Rekisterin käyttöönoton myötä kaavillaan hallitusohjelman mukaan maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämistä. Takuusäätiön Backmanin mukaan yksittäisissä tapauksissa tällainen on ilman muuta suotavaa, jos merkintä on koitunut jostain poikkeuksellisesta tilanteesta. Hän huomauttaa kuitenkin, että useimmissa tapauksissa maksuhäiriömerkintä on velkaongelmien jäävuoren huippu. Tällaisissa

tapauksissa merkinnän poistaminen ennenaikaisesti ei välttämättä olisikaan hyödyksi. Takuusäätiö törmää työssään myös väärinkäyttöihin, joissa velallisia on esimerkiksi toisen henkilön toimesta pakotettu ottamaan velkaa omiin nimiinsä, jolloin maksuhäiriömerkintä itse asiassa suojaisi velallista itseään. Samoin myös esimerkiksi peliriippuvuustilanteissa maksuhäiriömerkinnän pidempi säilyminen rekisterissä hyödyttää velallista, sillä se hankaloittaisi uusien lainojen saamista riippuvuuden rahoittamiseksi. Itse asetettu luottokielto ei ole tällaisissa tilanteissa niin tehokas keino, koska sen voi hyvin helposti ottaa myös itse pois, eivätkä kaikki luotonantajat suhtaudu siihen yhtä vakavasti kuin viralliseen maksuhäiriömerkintään. Kuitenkin ensisijaisesti tällaisissa riippuvuustilanteissa tärkeintä olisi saada velallinen avun piiriin.

Rekisteri tuo ison avun tilanteen selvittelyssä henkilöille, jotka ovat jo ylivelkaantuneita. Rekisteri voisi Backmanin mukaan auttaa tilanteen selvittelyssä, kun kuluttaja on jo selvästi ylivelkaantunut, mutta luottotiedot ovat vielä kunnossa. Tällaisissa tilanteissa luotonmyöntäjät näkisivät hakijan todellisen tilanteen rekisteristä, eivätkä näin ollen enää myöntäisi uusia luottoja, ja velkakierre saataisiin katkaistua.

Myös Suomen Pankissa kannetaan huolta kuluttajien ylivelkaantumisen kasvusta. Pankin painotuksiin kuuluukin asian tiimoilta talousosaamisen lisääminen. Pankissa pohditaan, miten kotitalouksille voitaisiin tuottaa lisää informaatiota, joka auttaisi oman talouden osaamisessa. Suomen Pankin rahoitusvakaus- ja tilasto-osaston osastopäällikkö Katja Taipalus kertoo Pankin kiinnostuksen kohteena olevan erityisesti uuden digitalisoituneen sukupolven talouden kulmakivet. Kun nämä uudet kuluttajat tulevat luottomarkkinoille, heidän osaltaan on seurattava millaisia luotonantajia he alkavat käyttää. On seurattava, ovatko nämä pankkeja vai joitain muita toimijoita, jotka he kokevat yhtä luotettaviksi.

Taipalus näkeekin rekisterin mahdollisesti vaikuttavan kotitalouksien ylivelkaantumiseen siten, että rekisterin avulla kuluttajat saavat omasta velkaantumisestaan paremman kuvan. Koska rekisteri mahdollistaa tarkistamaan mistä lähteistä velkaa on, voisi se auttaa kuluttajia saamaan hahmotuksen velkansa koostumuksesta. Tässä yhteydessä hän painottaa myös talousosaamisen lisäämisen tärkeyttä.

Suomen Pankin vakausanalyysitoimiston toimistopäällikkö Paavo Miettinen jatkaa, että rekisteriin kohdistuu paljon toiveita ja tavoitteita, ja sille löytyy paljon perusteita. Menee kuitenkin aikaa, ennen kuin rekisteri saadaan toimintaan ja kaikki toiminnallisuudet saadaan tuotua sisään. Viranomaisnäkökulmasta tarkempi tietosisältö kertoo yksityiskohtaisemmin, missä luotonmyöntöä tapahtuu poikkeavalla tavalla ja auttaa viranomaisia keskittymään yksittäisiin kysymyksiin paremmin, kuin mitä tähän mennessä on ollut mahdollista. Luotonmyöntäjien puolelta rekisteri todennäköisesti parantaa riskien hallintaa ja osaltaan ehkäisee luotonmyöntötilannetta, jossa luottoa on myönnetty nykyisellä tietopohjalla puutteellisessa valossa, koska rekisterissä on

tietoja, joista voidaan tarkistaa nykyisin mahdollisesti puuttuvaksi jääviä tietoja. Mietti-
nen yhtyy Taipaluksen näkemykseen rekisterin mahdollisista hyödyistä myös kulutta-
jille oman velkatilanteen hallinnan näkökulmasta. Rekisterissä on paljon potentiaalia,
mutta se vaatii myös sen, että sitä aidosti käytetään.

Taipalus mainitsee, että hyvin ylivelkaantuneilla henkilöillä käsityskyky siitä, kuinka
moneen suuntaan on velkaantunut, on yleensä hämärtynyt. Kun nämä tiedot on
koottu rekisteriin, se voisi auttaa kyvyssä arvioida omaa tilannetta.

Vakuudettomiin kulutusluottoihin erikoistunut rahoitusalan konsultti ja Blue Financen
entinen toimitusjohtaja Tuomas Louhela puolestaan nostaa esiin kolme ylivelkaantu-
misen vaarassa olevaa ryhmää: varusmiehet, pääkaupunkiseudun yksinhuoltajat
sekä sairauden, työttömyyden tai avioeron takia tulojen tai menojen suuria muutok-
sia kokeneet henkilöt. Näiden ryhmien velkaantumisen osalta rekisterillä ei ole
Louhelan mukaan vaikutusta, sillä he velkaantuvat vuokranantajille, päiväkotipalvelu-
jen tarjoajille sekä matkapuhelinliittymille luotonantajien sijaan.

Lisäksi Louhelan mukaan Suomessa on noin puoli miljoonaa työssäkäyvää köyhää,
joilla ei ole säästöjä. Heille arjen yllättävä tilanteet, kuten auton tai kodinkoneen
korjaaminen, voi saada kääntymään pienluottotajien puoleen. Tällaisiin tilanteisiin
parempana ratkaisuna Louhela ehdottaa valtion takaamia sosiaalisia luottoja.

5.2 Vaikutus yksityishenkilöiden mahdollisuuteen saada luottoa ja luoton hintaan

Takuusäätiön Minna Backman arvelee luotonmyöntäjille mahdollisesti koituvien uu-
sien kustannusten välittyvän asiakkailtaan perimään luoton hintaan jossain määrin.
Korkokattoja on jo asetettu, joten vaikutukset luoton hintaan tulevat todennäköisesti
näkymään laina-aikojen pidentymisenä.

Suomen Pankin Miettisen mukaan lisäinformaatiolla on rooli asiakkaiden luoton-
saantiin ja sen ehtoihin tai hintaan. Jos rekisterin tiedoista nähdään, että henkilöllä
on enemmän velkarasitetta, vaikuttaa se pankkien riskinhallintaan ja luoton hintaan.
Hän huomauttaa, että nykyisinkin tällaisiin asioihin kiinnitetään luotonmyöntöproses-
sissa huomiota, joten hyvin suuria muutoksia tähän ei kuitenkaan rekisterin käyt-
tönoton myötä ole odotettavissa.

Paremmen tietopohjan puitteissa tehty luottoriskipäätös tuo lisää erottelukykä luotonottajien osalta, joka voi osalle kuluttajista nostaa hintoja, kun taas osalle laskea hintoja. Jos luoton hinta tällä tavoin nousee, voi se johtaa siihen, ettei asiakas haluakaan ottaa luottoa. Finanssivalvonnan digitalisaation ja analyysin osastopäällikkö Samu Kurrin mukaan rekisterin kuuluisikin heikentää niiden mahdollisuutta saada luottoa, joiden ei pitäisikään sitä saada, eli sellaisten kuluttajien, jotka eivät voi maksaa luottoa takaisin. Myös OP Ryhmän viranomaissuhteiden ja sääntelyseurannan kompetenssi-
vetäjä Elina Erkkilä muistuttaa, että rekisteri on kuluttajien ylivelkaantumisen ehkäisemisen väline, joten tarkoitus onkin rajoittaa luotonsaantia niille, joiden ei pitäisi saada luottoa. Hän kuitenkin uskoo, että tämä luotonsaannin rajoittuminen koskee enemmän pikaluottotajien markkinaa. Tämän seurauksena pieni joukko ihmisiä ei saakaan luottoa, mutta se on tarkoituksenmukaista. Myös Suomen Pankin Taipalus korostaa ylivelkaantumisen olevan ilmiö, jota tulisi ehkäistä. Hän korostaakin läpinäkyvyyden lisäämisen tärkeyttä. Ne luotot, jotka kuluttajan täytyy hoitaa käytettävissä olevilla tuloillaan, on parempi olla nähtävillä uutta luottoa haettaessa. Myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston perintäryhmän vetäjä Matti Laiho, elinkeinovalvontayksikön päällikkö Marko Peltonen sekä luotonantajaryhmän vetäjä Sinikka Laaksonen nostavat alan pienten toimijoiden osalta esiin sen, että rekisterin käyttöönoton myötä osalle luotonhakijoista tulee olemaan vaikeampaa saada luottoa sekä luottojen erilaisen hinnoittelun eri ryhmille.

Ohuemmalla informaatiolla tehty luottopäätös johtaa ratkaisuihin, joissa ei aivan tarkkaan tiedetä kaikkia riskejä, joten luoton hinta määrittyy korkeammaksi. Finanssivalvonnan Kurri huomauttaakin, että riskipreemion ollessa liian korkea, luotonantajat eivät enää saa myöntää luottoa, jolloin luoton tarjonta leikkaantuu vastuullisesti. Jos luoton korot ovat kymmeniä prosentteja, ei luotonmyönnön rajoittaminen ole asiakkaan kannalta huono asia. Rekisterin käyttöönoton myötä osa kuluttajista, jotka ovat ehkä lähellä ylivelkaantumista, saivat siten kielteisen luottopäätöksen tai korkeamman hinnan luotolleen, kun taas osalle kuluttajista, joilla ei ole suurta velkataakkaa, luoton hinta voisi madaltua. Jos olemassa olevista luotoista ei saada kaikkia relevantteja tietoja, se johtaa tilanteeseen, jossa puutteellisilla tiedoilla saa halvempaa luottoa, mikä ei ole tehokasta. Läpinäkyvyys on aina hyvä asia, ja sitä rekisteri tulee edistämään.

5.3 Luotonhakijoiden takaisinmaksukyvn varmistaminen

Etelä-Suomen aluehallintoviraston edustajat sanovat, että avin näkökulmasta ei ole selkeää näyttöä siitä, etteivät pikaluottoja myöntävät yritykset tarkistaisi luotonhakijoiden maksukykyä. Se ei olisi hyvä liiketoimintamalli kyseisille toimijoille. Yritykset

ovat kuitenkin luotonhakijan antamien tietojen varassa, mikä saattaa johtaa siihen, että luottoja myönnetään henkilöille, jotka eivät pysty maksamaan luottoa takaisin. Tällaisissa tapauksissa aiheutuu luottotappioita luotonmyöntäjälle. Liiketoimintamallin kannalta ei siis ole kannattavaa myöntää luottoja maksukyvyttömille hakijoille.

Konsultti Tuomas Louhela painottaa, että kaikki luotonmyöntäjät arvioivat luotonhakijan takaisinmaksukykyä. Arvioinnin tavassa voi kuitenkin olla sävyeroja. Hän nostaa esimerkiksi arvioinnin kriteereistä sen, onko luotonmyöntäjän vaadittava, että asiakkaalla on vakituinen työpaikka, vai riittääkö luotonmyönnön perusteeksi esimerkiksi koeajalla olo. Sävyerot tulevatkin siitä, kuinka tiukkoja nämä kriteerit ovat.

Takuusäätiön Minna Backman kertoo, kuinka vastaan tulee kuitenkin usein tilanteita, joissa ihmetellään, kuinka hyvin pienituloinen henkilö on voinut saada niin suuria tai niin monia luottoja, kuin mitä heille on kertynyt. Hän jatkaa, että toki uusia luottoja hakiessaan kuluttajat eivät välttämättä ole halunneet kertoa kaikista aikaisemmista luotoistaan, sillä he haluavat varmistaa, että he saavat vielä tämän tarvitsemansa uuden luoton. Tähän mennessä tällaisten uusien luottojen saaminen on ollut hyvin helppoa. Tälläkin hetkellä luotonmyöntäjien vastuulla on tarkistaa hakijan kyky maksaa luotto takaisin, mutta arvion perustessa luotonhakijan itsensä toimittamiin tietoihin, voi joissain tilanteissa luotonhakija toimittaa paikkaansa pitämättömiä tietoja varmistukseen lainan saantiaan. Rekisteri tulee Backmanin mukaan helpottamaan tilannetta niin, että tällaisten tapausten tulisi vähentyä, mutta lisäongelmia luotonhakijoille koituu yhä erityisesti pikaluottomarkkinoilla perittävistä hyvin suurista korkomaksuista.

Konsultti Louhelan mukaan luotonmyöntäjät ovat äärimmäisen kiinnostuneita luotonhakijoiden takaisinmaksukyvästä, sillä pääoman menettämiseen ei ole varaa.

5.4 Rekisterin vaikutukset alan kilpailuasetelmiin

Finanssivalvonnan digitalisaation ja analyysin osastopäällikkö Samu Kurrin mukaan rekisteri tasoittaa kilpailuasetelmia, kun informaatio kaikille toimijoille lisääntyy. Rekisteri tulee vaikeuttamaan tilanteita, jossa kuluttajalle myönnetään luottoa, vaikka tämä ei hyvin todennäköisesti pystyisi maksamaan luottoaan takaisin.

Rekisterin käyttöönoton myötä kaikki alan toimijat saavat paremman ymmärryksen kuluttajan takaisinmaksukyvästä. Konsultti Tuomas Louhelan mukaan tällöin myös muut

kuin perinteiset pankit voivat kilpailla alalla tasaväkisemmin, mikä rekisterin käyttöönoton myötä johtaisi kilpailun kiristymiseen. Louhela huomauttaa, että pankeilla on tällä hetkellä tietomonopoli asiakkaidensa taloudellisesta tilanteesta. Louhelan mukaan Suomessa ei olla totuttu kilpailuun pankkialalla, ja hän painottaakin, että tämä tulee muuttumaan ja kilpailu eri toimijoiden välillä tasoittumaan merkittävästi.

OP Ryhmän Elina Erkkilän mukaan rekisterillä ei tulisi olemaan merkittäviä kilpailuvaikutuksia suuren perinteisen pankin näkökulmasta. Yksittäisenä hankkeena hän ei näe rekisterin vaikuttavan merkittävästi kilpailuun. Erkkilä huomauttaa, että perinteiset pankit toimivat kuitenkin eri markkinoilla kuin pikaluottotajat.

Etelä-Suomen aluehallintaviraston edustajat tuovat myös esiin sen, että rekisterin käyttöönoton myötä kaikki alan toimijat saavat pääsyn samaan informaatioon. He huomauttavat, että sääntelyn lisääminen voi kuitenkin lisätä kustannuksia etenkin pienten toimijoiden näkökulmasta, jolloin osa hyvin pienistä toimijoista voivat jopa lopettaa toimintansa kokonaan. Lisääntyneen sääntelyn ja siitä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten vuoksi perintätoimistojen saatavakantojen ostot saattavat myös vähentyä. Tietojen maksullisuuden vaikutus alan pieniin toimijoihin voi Etelä-Suomen avin edustajien mukaan lisäksi vaikuttaa välillisesti luoton hintaan, joka siten myös heijastuisi luotonhakijoille.

5.5 Vaikutukset suhdepankkitoimintaan

OP Ryhmän Erkkilän mukaan rekisterin myötä manuaalinen tietojen syöttö järjestelmiin luottopäätöksiä tehtäessä vähenee. Hän painottaa, että luotonmyöntöprosessissa silti tavataan asiakasta myös rekisterin käyttöönoton jälkeen. Asiakaskokemuksesta tulee täten virtaviivaisempi ja sujuvampi, kun asiakkaiden ei tarvitse toimittaa tiliotteita ja palkkakuitteja pankille. Hän painottaakin, että suhdepankkitoiminnan kannalta olennainen asiakaskohtaaminen säilyy myös rekisterin käyttöönoton jälkeen. Rekisteri myös vähentää haitallista valikoitumista, kun kaikki olennaiset tiedot saadaan suoraan ja luotettavasti rekisteristä.

5.6 Rekisteristä aiheutuvat kustannukset

OP Ryhmän Erkkilä kertoo, että pankkien näkökulmasta rekisterin kustannukset ovat vielä osittain tarkentumattomia. Hän nostaa suurten pankkien osalta tärkeäksi yksittäisen kyselyn hinnan. Hän korostaa, että päivittäin pankille voi tulla tuhansia pyyntöjä, jolloin nämä muodostavat yhdessä merkittävän kuluerän, joka luonnollisesti kiinnostaa

pankkeja. Tällä hetkellä OP Ryhmässä onkin huolenaiheena, millaiseksi kustannukset pankkien näkökulmasta tulevat muodostumaan. Hän korostaa rekisterin tehokkuuden tärkeyttä, jotta kertakohtaiset käyttökustannukset olisivat mahdollisimman pienet.

Lisäksi Erkkilä nostaa esiin tiedon raportoinnista pankeille mahdollisesti koituvat kustannukset. Rekisteriä tullaan käyttämään myös vakaudenvalvonnassa, joten tiedonkeruu on laajaa. Tämä saattaa muodostua kustannukseksi, jos raportointitaakka kasvaa kovin suureksi. Erkkilän mukaan kokonaisuudessaan rekisterin hyödyt kuitenkin ylittävät kustannuksista aiheutuvat haitat.

Konsultti Louhelan mukaan rekisterin kustannukset voidaan jakaa itse käytön kustannuksiin sekä rekisterin käyttöönoton kustannuksiin. Jos luotonmyöntäjän on edelleen kerättävä tietoa rekisterin ulkopuolelta arvioidakseen asiakkaan maksukykyä, kustannukset voivat nousta. Tässä vaiheessa arviointi on kuitenkin vaikeaa, ja hän uskoo, että kokonaisuudessaan tähän ei tule suuria muutoksia. Luotonantajien pitäisikin Louhelan mukaan olla vastuussa pyyntöjen maksuista, sillä rekisteriin suunnatut tietopyynnöt ovat sen tuottama lisäarvo nimenomaan luotonmyöntäjille.

Louhelan mukaan tiedon lisääminen järjestelmään ei tuota luotonmyöntäjille ongelmia, mutta siihen vaaditut tietotekniset ja tietoteknisiin järjestelmiin kohdistuvat vaatimukset olisi ilmoitettava luotonmyöntäjille hyvissä ajoin, mielellään puoli vuotta tai vuotta ennen rekisterin käyttöönottoa. Uuden järjestelmän rakentamiseen on käytettävä riittävästi aikaa, jotta siitä saadaan rakennettua sujuvasti toimiva kokonaisuus.

5.7 Vaikutukset pankkien luotonmyöntöön ja luottoriin

Suomen Pankin Taipalus arvioi rekisterin tehostavan arviointia, kun asiakkaiden kaikki tiedot ovat näkyvissä samasta paikasta. Jos luotonhakijalla on hyvin paljon velkaa tai jos tällä on ollut ongelmia luoton takaisinmaksun kanssa, on hyvä, että nämä tiedot saadaan rekisteristä. Luottoriin hallinnan näkökulmasta on reilua, että kaikki riskit myös hinnoitellaan. Tällöin luotonmyönnössä on parempi hinnoittelu, kun nähdään helpommin, kenellä on kyky hoitaa luotto. Tiivistetysti siis riskien tehokas hinnoittelu on kulmakivi luottoriin hallinnan näkökulmasta, ja siihen rekisterin pitäisi vaikuttaa positiivisesti. Hän muistuttaa samalla, ettei siitä pitäisi tulla luotonmyöntäjille ylimääräistä taakkaa. Miettinen lisää, että kuva asiakkaiden tilanteesta tulisi rekisterin myötä olemaan aikaisempaa parempi, kun rekisterin käyttö on velvoittavaa.

Luotonmyöntäjien pitäisi Taipaluksen mukaan rekisterin käyttöönoton myötä pystyä hinnoittelemaan luottonsa paremmin ja sitä kautta näkemään, kenellä on kyky hoitaa luoton takaisinmaksu. Luottotappioiden tulisi siis tätä kautta pysyä entistä paremmin kurissa.

Myös Finanssivalvonnan digitalisaation ja analyysin osastopäällikkö Samu Kurrin mukaan rekisteri tulee vahvistamaan ja helpottamaan luottoriskin arviointia. Kun kokonaisvelkatilanne on luotettavasti selvillä, tilanne on parempi.

Kurri kertoo, että tällä hetkellä pankki tai muu luotonmyöntäjä näkee varmuudella vain ne luotot, joita se on itse myöntämässä, mutta ei voi varmuudella tietää ovatko asiakkaan antamat tiedot oikeita. Luotonmyöntäjä voi tietysti arvioida tilannetta myös tilitapahtumien perusteella. Rekisteri tuo tähän kuitenkin muutoksen, sillä luotonmyöntäjä näkee rekisteristä suoraan olemassa olevat luotot. Kurri korostaakin, että luotonmyöntäjille tulisi ehdottomasti olla velvollisuus tarkistaa nämä tiedot rekisteristä ennen luottopäätöstä.

OP Ryhmän Erkkilän mukaan rekisterin tulon myötä itse luottoprosessi ei muutu, mutta tehokkuus pankin näkökulmasta paranee, koska manuaalinen tietojen syöttö vähenee. Asiakaskokemus todennäköisesti paranee myös tämän myötä, kun lainatietoja ynnä muita ei tarvitse erikseen toimittaa pankille. Riskienhallinta myös paranee, koska rekisteristä on saatavilla ajantasaista ja täsmällistä tietoa, joten kokonaisuutena vaikutus on myönteinen.

Konsultti Louhelan mukaan itse luotonmyöntöprosessissa mikään ei rekisterin käyttöönoton myötä muutu, sillä negatiivisia luottotietoja on tähän saakka haettu Suomen Asiakastiedolta ja Bisnodelta, ja positiivisia luottotietoja Asiakastiedon omasta positiivisesta rekisteristä. Tähän saakka asiakkailta on ollut mahdollisuus kieltäytyä positiivisen luottotiedon keräämisestä Asiakastiedon rekisteriin, joten Louhela pitääkin tärkeänä sitä, että yksittäiset henkilöt eivät voi kieltäytyä positiivisen luottorekisterin tiedonkeruusta.

Positiivisesta luottorekisteristä saataisiin Louhelan mukaan oikeasti hyötyä luottoriskimallinnukseen, jos se rakennettaisiin niin, että tiedot maksukyvyn arviointiin olisivat saatavilla luotonmyöntäjien tarvitsemalla tavalla. Hän painottaa, että ruohonjuuritason luottoriskipäälliköitä olisi hyvä olla mukana rekisterin suunnittelussa, sillä tähän saakka valmistelua on tehty virkamiesvetoisesti.

5.8 Tiedon kerääminen rekisteriin makrovakauden näkökulmasta

Suomen Pankin rahoitusvakaus- ja tilasto-osaston osastopäällikkö Katja Taipalus pitää tiedon keräämistä hyvin tärkeänä, sillä sen avulla saadaan kuva kotitalouksien kokonaisvelkaantumisesta. Tähän saakka tieto kotitalouksien velkaantumisesta on saatu pankkisektorin ja luottolaitosten kautta, mutta kenttä monimuotoistuu jatkuvasti, ja uusia toimijoita tulee markkinoille perinteisen sääntelyn ulkopuolelta. Taipalus painottaa, että rekisterin on oltava kattava, jotta tällainen kokonaiskuva kotitalouksien velkaantumisesta voidaan muodostaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että rekisterissä tulisi olla mukana kaikki luottoa myöntävät tahot sekä niiden myöntämät luotot. Mahdollisuutta kieltää tietojen luovuttaminen ei olisi.

Suomen Pankin vakausanalyysitoimiston toimistopäällikkö Paavo Miettinen jatkaa, että tähän saakka uusien lainanantojen tietojen hankinnassa on tehty yhteistyötä Finanssivalvonnan kanssa. Tämä on sisältänyt myös tietoa siitä, mitä muita velkoja kuin perinteisiä asuntolainoja pankkien asiakkailla on. Tässä yhteydessä Miettinen nostaa esiin sen, että asiakkaiden kokonaiskorkorasitus tai lyhennysprofiili on kuitenkin nykyisin pitkälti hämärän peitossa. Muiden velkojen osalta onkin tässä yhteydessä vielä parantamisen varaa, eikä raportointi ole systemaattista, vaikka tavoitteita siihen suuntaan onkin ollut. Positiivinen luottorekisteri voisi vastata tähän tarpeeseen.

Taipalus kertoo, kuinka tilastoja seurataan ja kehitetään jatkuvasti, jotta uusia ilmiöitä voidaan havaita ja sitä kautta voidaan kohdentaa sääntelyä. Rekisteri olisi apuna myös tässä työssä. Kotitalouksien velkaantumisen rakenteessa on tapahtunut muutoksia, joten jatkuva kehitys on tarpeen, jotta sääntely on tehokasta.

5.9 Taloyhtiövelkojen sisällyttäminen rekisteriin

Suomen Pankin Taipalus ja Miettinen korostavat sen tärkeyttä, että taloyhtiölainojen tiedot olisivat saatavilla rekisteristä. Heidän mukaansa nämä tiedot tulevatkin olemaan osa rekisteriä, vaikkakin tiedot todennäköisesti tullaan lisäämään paloittain. Taloyhtiölainojen osuus kotitalouksien velkaantumisesta on noussut viime vuosina voimakkaasti, mikä on lisännyt huolta kotitalouksien kokonaisvelkaantumisasteesta. Miettinen kertoo samalla myös kulutusluottojen osuuden kaikista kotitalouksien luotoista kasvaneen. Myös erilaiset lyhennysvapaat ovat kasvattaneet suosiotaan.

Tämän takia onkin hyvin tärkeää saada nämä tiedot rekisteristä, jotta kokonaiskuva kotitalouksien velkaantumisesta on realistinen. Taloyhtiölainojen sisällyttäminen rekisteriin on Miettisen ja Taipaluksen mukaan välttämätöntä. Ilman niitä käsitys kotitalouksien velkaantumisesta jää vajaaksi, jolloin makrovakauden näkökulmasta rekisterin avulla tehtävä seurantakin on puutteellista.

5.10 Rekisteri tutkimustiedon keruun näkökulmasta

Tutkimustiedon keruun näkökulmasta rekisterissä tulisi olla kattavat tiedot kotitalouksista. Taipalus ja Miettinen pohtivat, voisiko tätä toteuttaa yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa, jotta tietoa voitaisiin yhdistellä muihin aineistoihin. Myös Finanssivalvonnan Samu Kurri sanoo, että yhdisteltävyys toisten aineistojen kanssa olisi toivottavaa. Kurri korostaa tällaisten tietojen saannin tärkeyttä sekä akateemisen tutkimuksen, että valvovan viranomaisen tekemän tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteriä rakennettaessa olisi hyvä ottaa huomioon myös pitkän aikavälin kansainväliset kehitystrendit. Nämä on tärkeää huomioida, jotta rekisteristä ei tulisi liian suppea. Taipalus nostaa esiin pitkän aikavälin kansainvälisen kehityssuunnan, missä datan käyttö moninaiisiin tarkoituksiin on yhä tärkeämpää. Siksi hän painottaa, että rekisteriä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä liian rajattuihin käyttötarkoituksiin. Jos kansainvälinen kehitys menee kasvavassa määrin dataintensiivisempään suuntaan, olisi ongelmallista, jos suomalainen rekisteri jäisi tässä jälkeen. Kyseessä on iso hanke, joka tulee etenemään osissa, jolloin käyttötarkoituksia laajennetaan paloittain. Haastateltavat nostavat esiin myös hankkeen tietoturvan ja painottavat sen tärkeyttä, että rekisterin tietoja saadaan myös tutkimustarkoituksiin.

6 Johtopäätökset

Positiivinen luottotietorekisteri kokoaa yhteen tiedot luotonottajien vastuista ja kyvystä suoriutua niistä. Se tarjoaa näitä tietoa luotonantajien luottopäätösten tueksi ja viranomaisille rahoitusmarkkinoiden valvontaan. Edellyttämällä kaikkien toimijoiden osallistumista ja tietojen luovuttamista, positiivinen luottotietorekisteri täydentää tällä hetkellä olevia tilastollisia aukkoja ja edesauttaa kattavan kuvan muodostumista kotitalouksien velkaantumisesta. Rekisterin sijoittuminen julkiselle sektorille takaa kaikkien markkinaosapuolten mahdollisuuden käyttää rekisterin tietoja ja ehkäisee rekisterin kilpailua vääristävää vaikutusta.

Rahoitusmarkkinoita leimaa epätasaisesti jakautunut tieto eri toimijoiden olennaisista markkinoiden toimintaan vaikuttavista ominaisuuksista. Tämä koskee erityisesti luotonhakijoiden riskipitoisuutta eli kykyä suoriutua velvoitteistaan. Tämä asymmetriseksi informaatioksi taloustieteessä kutsuttu ongelma muodostaa monessa tapauksessa esteen markkinoiden tehokkaalle toiminnalle. Eräs keino vähentää asymmetristä informaatiota on luottorekisterin perustaminen, johon vähimmillään (negatiivinen luottotietorekisteri) kerätään tietoja luotonhakijoiden aikaisemmasta onnistumisesta velvoitteidensa hoitamisessa ja laajimmillaan (positiivinen luottotietorekisteri) tietoja heidän ominaisuuksistaan.

Kirjallisuuskatsauksen pohjalta voidaan todeta, että luottotietorekisteri parantaa selvästi rahoitusmarkkinoiden toimintaa. Vahvin vaikutus saadaan jo negatiivisella luottotietorekisterillä, mutta positiivinen luottotietorekisteri parantaa entisestään, tosin vähemmässä määrin, markkinoiden toimintaa.

Vaikutuskanavia on havaittu kirjallisuudessa useita: Tarkempi tieto ehkäisee vääristä hinnoittelusta johtuvaa riskipitoisempien asiakkaiden valikoitumista asiakkaiksi. Se vähentää mahdollisuutta ylivelkaantua usealle toimijalle muiden luotonantajien tietämättä. Se parantaa luotonhakijan asemaa, koska mahdollisuus sitoa lainanhakija epäedulliseen asiakassuhteeseen vähenee. Positiivinen luottorekisteri avaa myös mahdollisuuden luotonsaantiin sellaisille asiakkaille, jotka eivät välttämättä saaneet aikaisemmin lainaa riskiprofiilinsa epäselvyydestä johtuen. Positiivinen luottotietorekisteri voi vähentää myös vakuuksien käyttöä luototuksessa.

Luotonmyöntäjille positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolla on monia vaikutuksia. Luotonmyöntäjien osalta positiivinen luottotietorekisteri vähentää lainasalkun riskipitoisuutta, kun hinnoittelu saadaan paremmin vastaamaan asiakkaan riskiä. Samalla se lisää rahoitusmarkkinoiden vakautta.

Rekisterin käynnistäminen, sen vaatimat muutokset toimijoiden järjestelmissä ja vuosittainen ylläpito tuo kustannuksia, jotka jäävät pääasiassa alan toimijoiden kannettaviksi. Sillä, kuka kantaa järjestelmän kustannukset ja miten ne kerätään markkinaosapuolilta, on vaikutusta. Jos rekisterin raportit ovat hintavia, rasittaa tämä ennen kaikkea suurten asiakasmäärien ja pienten luottojen tarjoajia. Toisaalta rekisteri tuo kustannussäästöjä luotonmyöntöprosessien tehostumisen kautta. Kokonaisuudessaan kustannusrasitus vaikuttaa kohtuulliselta, mutta voi vaikuttaa haitallisesti erityisesti pieniin toimijoihin ja nostaa luoton hintaa niiden asiakkaille.

Positiivinen luottotietorekisteri vaikuttaa myös markkinarakenteeseen. Rekisteri alentaa alalle tulon esteitä ja sitä kautta lisää kilpailua tai kilpailun uhkaa. Se voi lisätä pankkikonttoreiden keskittymistä ja vähentää niiden lukumäärää haja-asutusalueilla.

Haastattelujen pohjalta positiivinen luottorekisteri tulee vaikuttamaan luotonantajien luottoriskin hallintaan myönteisesti, sillä se tulee tehostamaan luotonmyöntöprosessia. Tietojen läpinäkyvyys tulee rekisterin myötä paranemaan, mikä auttaa luotonmyöntäjiä luottoriskin hallinnassa.

Kuluttajien mahdollisuudet saada luottoa voi rekisterin myötä parantua, mutta osalle kuluttajista puolestaan huonontua. Toisaalta rekisterin tarkoitus onkin ehkäistä kotitalouksien ylivelkaantumista, jolloin niiden luotonhakijoiden osalta, jotka ovat jo vaarassa ylivelkaantua, luotonmyöntö rekisterin myötä vaikeutuu. Niiden kuluttajien osalta, joilla on suurempi velkarasite suhteessa tuloihin, luotonmyöntäjät hinnoittelevat luoton riskin korkeammaksi, jolloin näille kuluttajille myös luoton hinta nousee, kun taas sellaisten kuluttajien osalta, joiden kokonaisvelkatilanne suhteessa tuloihin on hyvä, luoton hinta voi madaltua.

Positiivinen luottotietorekisteri tulee siis todennäköisesti ehkäisemään kotitalouksien ylivelkaantumista sellaisten kuluttajien osalta, jotka ovat velkaantuneet useasta eri lähteestä. Useimmiten ylivelkaantuminen saa kuitenkin alkunsa esimerkiksi erilaisista riippuvuuksista tai tilanteista, jolloin kuluttajaa kohtaa jokin yllättävä shokki, kuten työpaikan menetys, avioero tai muu tilanne, joka vaikuttaa merkittävästi henkilön tuloihin tai menoihin. Tällaisiin tilanteisiin rekisteri ei kykenisi vastaamaan. Rekisteri toisi kuitenkin lisäarvoa verrattuna pelkkään negatiivisen luottotiedon jakamiseen siinä suhteessa, että se ehkäisee kotitalouksien velkaantumisen kasautumista useista eri lähteistä.

Rekisterillä on myös merkitystä kuluttajien taloudellisen osaamisen kannalta. Osalla sellaisista kuluttajista, jotka hakevat lainoja monista eri lähteistä, voi olla puuttellinen ymmärrys heidän lainojensa suuruuden tai kuukausittaisten lainanhoitokustannusten kokonaismäärästä. Tässä tilanteessa positiivinen luottorekisteri tarjoaa mahdollisuuden kokonaistilanteen hahmottamiseen ja sitä kautta vähentää ylivelkaantumisen

ongelmaa. Tässä asiassa positiivinen luottorekisteri on informatiivisempi kuin pelkkä negatiivinen rekisteri.

Positiivista luottorekisteriä tulee arvioida myös osana markkinoiden sääntelyn kokonaisuutta. Viimeaikaisessa kuluttajaluottojen sääntelyssä yksi tärkeä osa on ollut kulusuottojen korkokatto, joka ensin syyskuussa 2019 asetettiin 20 %:iin ja on tämän jälkeen heinäkuusta 2020 asti ollut 10 %:ssa. Tämä on mahdollisesti vähentänyt kuluttajien velkaantumista, mutta sääntely on myös monella tavalla ongelmallista, erityisesti koska se ajaa kuluttajia ottamaan tarpeisiinsa nähden ylisuuria lainoja, ja sulkee pienituloiset kuluttajat luottomarkkinoiden ulkopuolelle. Informaation lisääntyminen positiivisen luottorekisterin kautta voisi lievittää näitä negatiivisia vaikutuksia. Maltillisesti velkaantuneiden pienituloisten mahdollisuudet saada luottoa voivat parantua. Koron lisäksi voitaisiin säännellä sellaisiakin asioita, joista tällä hetkellä ei ole tietoa, kuten kuluttajan kokonaisvelkaantumista. Positiivinen luottorekisteri voisi myös mahdollistaa korkokaton maltillisen noston.

Positiivisella luottorekisterillä on myös potentiaalisesti vaikutuksia maksuhäiriömerkintöjen keston. Tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä rajoittaa merkittäväällä tavalla kuluttajien taloudellista toimintaa ja haittaa esimerkiksi työllistymistä. Informaation lisääntyminen todennäköisesti sekä pienentäisi todennäköisyyttä saada maksuhäiriömerkintä, ja voisi oikeuttaa myös lyhyemmät merkintäajat, jolla voidaan parantaa kuluttajan hyvinvointia.

Kuinka kauan negatiivinen luottotieto säilyy luottotietorekisterissä, vaatii kuitenkin viimeaikaisen tutkimuksen valossa lisäselvitystä, koska negatiivisen luottotiedon vähentäminen voi heikentää erityisesti alempien tuloluokkien mahdollisuutta saada luottoa ja siten heidän hyvinvointiaan.

Liitteet

Liite 1. Havainnot ja positiivisista luottorekistereistä Euroopassa

Lähes jokaisessa Euroopan talousalueen maassa on olemassa jonkinlainen positiivinen luottorekisteri. Rekisterit kuitenkin poikkeavat toisistaan niin sisältönsä kuin hallintonsa puolesta. Pyykkö (2013) jaottelee järjestelmät kolmeen tyyppiin sen perusteella onko järjestelmä julkisesti vai yksityisesti ylläpidetty vai sekoitus näistä. Rekisterinpitäjiä voi olla yksi tai useampi maasta riippuen. Julkiset rekisterit palvelevat keskuspankkien makrovakauteen liittyviä tiedontarpeita luotonantajien lisäksi. Monet yksityiset järjestelmät palvelevat lähinnä luotonantajia (Pyykkö 2013). Lisäksi rekisterit eroavat sisältönsä ja sen perusteella, miten suuren osan lainanottajista kattavat. Käymme seuraavaksi läpi luottotietojärjestelmiä neljässä verrokki-maassa (Ruotsi, Norja, Latvia, ja Irlanti) joiden osalta valotamme järjestelmien eroavaisuuksia.²¹

Ruotsi

Ruotsissa luottotietojen kerääminen on ollut mahdollista usean kymmenen vuoden ajan. Luottotietoja keräävät useat yksityiset tahot, mutta keskitettyä rekisteriä ei ole. Rekistereissä mukana olevilla luotonantajilla on vastavuoroinen oikeus saada luotonhakijan maksukykyyn liittyviä tietoja. (Kontkanen ja Lång, 2018). Keskustelua keskitetyn luottorekisterin perustamisesta kuitenkin käydään Ruotsin finanssivalvonnan ehdotettua raportissaan selvitystä keskitetyn luottorekisterin perustamisesta (Finansinspektionen konsumentskyddsrapport 2020). Perusteluna on ylivelkaantumisen torjumisen lainapäätösten parantaminen rekisterin tuoman lainanottajien luottojen kokonaiskuvan selkiintyessä.

---

²¹ Hyvä laajempi yleiskatsaus luottorekistereistä eri Euroopan talousalueen maissa löytyy esimerkiksi Kontkanen ja Lång (2018).

Norja

Norjassa vuoden 2017 säädetyin lain jälkeen sekä yksityiset että julkiset tahot harjoittavat luottotietotoimintaa. Sallittuja ovat sekä hajautetut kyselypohjaiset että rekisteripohjaiset keskitetyt järjestelmät. Norjassa ei ole ollut keskitettyä positiivisia luottotietoja keräävää rekisteriä, vaan järjestelmä on perustunut vapaaehtoisuuteen. (Kontkanen ja Lång, 2018).

Heinäkuussa 2019 voimaan astuneen lain myötä kulutusluottoa tarjoavat luotonantajat ovat velvoitettuja antamaan tietoja luotoista. Luotonantajat voivat tämän jälkeen lainapäätöksen yhteydessä olla yhteydessä tietorekisteriin pitämiseen lisensoituihin yrityksiin saadakseen tietoja kuluttajien luotoista. (Finansinspektionen konsumentskyddsraport, 2020)

Latvia

Latvian luottorekisteri perustettiin 1 tammikuuta 2008, mutta se sisälsi jo perustettaessa Latvian keskuspankin veltisten rekisterin, jossa oli luottotietoja vuoden kesäkuulta alkaen. (lähde: Latvian keskuspankin verkkosivut 11.03.2021, <https://www.bank.lv/en/tasks/credit-register/>). Järjestelmään kuuluvat luottolaitokset, eli kotimaiset ja ulkomaiset pankit, joilla on Latviassa rekisteröityjä sivukonttoreita, yritykset, jotka ovat läheisesti yhteydessä luottolaitoksiin (leasing-yritykset ja yksittäiset velkojen takaisinperintäyhtiöt), luotto-osuuskunnat, vakuutusantajat, valtion omistama kehitysrahoituslaitos AS, sekä valtiovarainministeriö. (lähde: Latvian luottorekisterin verkkosivut 11.03.2021, <https://manidati.kreg.lv/About.aspx>)

Rekisteri sisältää tietoja nykyisistä luottovelvoitteista, annetuista ja saaduista takauksista, ja viimeisen 10 vuoden luottositoumuksista. Itse luottotietoraportti koostuu kolmesta osasta, yhteenvedosta lananottajan lainoista sekä annetuista ja saaduista takauksista; yksityiskohtaisista tiedoista jokaisesta lainaajan saamasta lainasta, sekä saaduista ja annetuista takauksista; tiedosta siitä kuka on pyytänyt tietoja henkilön luotoista viimeisen vuoden aikana. (lähde: Latvian luottorekisterin verkkosivut 11.03.2021 <https://manidati.kreg.lv/About.aspx>)

Irlanti

Irlannilla on ollut keskitetty positiivinen luottojärjestelmä vuodesta 2013 lähtien. Keskusluottorekisteri sisältää tietoja ainakin lainoja omaavista yrityksistä, kuluttajista, henkilöyhtiöistä (partnerships) ja toiminimistä. Rekisteri sisältää myös tietoja lainantajista, esimerkiksi pankeista, luotto-osuuskunnista ja muista lisensoiduista lainaa tarjoavista tahoista. Rekisteri sisältää tietoja yli 500 euron suuruisista lainoista lainanottajan asuessa lainanottohetkellä Irlannissa ja jos lainasopimus tai lainahakemus on Irlannin lain alainen. Rekisteri tarjoaa pyynnöstä lainanottajille yksilöidyn raportin tämän luotoista ja lainanantajille kattavasti tietoja luottoprosessia varten. Lisäksi rekisterin tietoja saa keskuspankki. (lähde: Irlannin luottorekisterin verkkosivut 10.03.2021, <https://www.centralcreditregister.ie>)

Liite 2. Haastattelut

Minna Backman,

Sosiaalisten rahoituspalvelujen johtaja ja lakimies, Takuusäätiö

Tuomas Louhela,

Vakuudettomiin kulutusluottoihin erikoistunut rahoitusalan konsultti ja Blue Financen entinen toimitusjohtaja

Katja Taipalus,

Rahoitusvakaus- ja tilasto-osaston osastopäällikkö, Suomen Pankki

Paavo Miettinen,

Vakausanalyysitoimiston toimistopäällikkö, Suomen Pankki

Samu Kurri,

Osastopäällikkö, Digitalisaatio ja analyysi, Finanssivalvonta

Marko Peltonen,

Elinkeinovalvontayksikön päällikkö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Matti Laiho,

Perintäryhmän vetäjä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Sinikka Laaksonen,

Luotonantajaryhmän vetäjä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Elina Erkkilä,

Kompetenssivetäjä, viranomaissuhteet ja sääntelyseuranta, OP Ryhmä

Lähteet

- Aaltonen, M. ja Koskinen, K. (2019). Uudet keinot tarpeen kulutusluottojen hillitsemiseksi, Euro ja Talous 2/2019.
- Akerlof, George, (1970). The Market for Lemons: Qualitative Uncertainty and the Market Mechanism, *Quarterly Journal of Economics*, 84 (1970), pp 488-500.
- Altavilla, C., Laeven, L., Peydró, J-L. (2020). Monetary and macroprudential policy complementarities: Evidence from European credit registers, Euroopan keskuspankin työpaperi 2504, <http://dx.doi.org/10.2866/476849>
- Agarwal, S., Qian, W. ja Tan, R. (2020). Household finance, a functional approach. Palgrave-Macmillan.
- Doblas-Madrid, A. ja Minetti R. (2013). Sharing information in the credit market: Contract-level evidence from U.S. firms, *Journal of Financial Economics* 109(1): 198-223.
- Asiakastieto (2021): Maksuhäiriötilastot 2020 <https://www.epressi.com/media/userfiles/123829/1610012538/asiakastieto-maksuhairioutilasto-payment-default-statistics-2020.pdf>
- Balakrishnan, K. ja Ertan A. (2019). Credit Information Sharing and Loan Loss Recognition.
- Barron, J. ja Staten, M. (2003). The Value of Comprehensive Credit Reports: Lessons From the U.S. Experience, teoksessa *Credit Reporting Systems and the International Economy*, toim. Margaret J. Miller, MIT Press 2003.
- Bazillier, R., Héricourt J., ja Ligonnière, S. (2020). Structure of Income Inequality and Household Leverage: Cross-Country Causal Evidence, *European Economic Review* 132.
- Beck, T., Büyükkarabacak, B., Rioja, F. ja Valev, N. (2012). Who Gets the Credit? And Does It Matter? Household vs. Firm Lending across Countries, *The B.E. Journal of Macroeconomics* 12(1).
- Bennardo, A., Pagano, M. ja Piccolo, S. (2009) Multiple-Bank Lending, Creditor Rights and Information Sharing, SSRN, Työpaperi, ID 1341357.

- Bertola, G., Disney, R. ja Grant, C. (2006). *The Economics of Consumer Credit*. The MIT Press.
- Bos, J. W. B., de Haas, R. ja Millone, M. (2015). Show Me Yours and I'll Show You Mine: Sharing Borrower Information in a Competitive Credit Market. Center Discussion Paper Series No. 2015-027No. 2015-027.
- Brown, M., Grigsby, J., Van Der Klaauw, W., Wen, J., & Zafar, B. (2016). Financial education and the debt behavior of the young. *The Review of Financial Studies*, 29(9), 2490-2522.
- Brown, M., ja Zehnder, C. (2007). Credit reporting, relationship banking, and loan repayment. *Journal of Money, Credit and Banking* 39(8): 1883-1918.
- Brown, M., ja Zehnder, C. (2008). The emergence of information sharing in credit markets. *Journal of Financial Intermediation* 19(2): 255-278.
- Büyükkarabacak, B. ja Valev, N. (2012). Credit information sharing and banking crises: An empirical investigation, *Journal of Macroeconomics* 34(3): 788-800.
- Caballero, R. J. ja Krishnamurthy, A. (2001). International and domestic collateral constraints in a model of emerging market crises, *Journal of Monetary Economics* 48(3): 513-548.
- Cartwright, E. (2018) *Behavioral Economics*, 3. laitos, Routledge.
- Cheng, X. and Degryse, H. (2010). Information Sharing and Credit Rationing: Evidence from the Introduction of a Public Credit Registry. European Banking Center Discussion Paper No. 2010-34S.
- Christelis, D., Ehrmann, M. ja Georgarakos, D. (2021). Exploring Differences in Household Debt Across the United States and Euro Area Countries, *Journal of Money, Credit and Banking*.
- De Haas, R. ja Millone, M. (2020). The Impact of Information Sharing on the Use of Collateral versus Guarantees, *World Bank Economic Review* 34, erikoisnumero 1.
- Dell'Ariccia, G., Friedman, E. ja Marquez R. (1999). Adverse selection as a barrier to entry in the banking industry, *RAND Journal of Economics* 30: 515-534.

- Dell'Ariccia, G., ja Marquez R. (2004). Information and bank credit allocation
Journal of Financial Economics 72 (1): 185-214.
- Disney, R. ja Gathergood, J. (2013): Financial literacy and consumer credit portfolios.
Journal of Banking & Finance 37(7): 2246-2254.
- Djankov, S., McLiesh C. ja Shleifer, A. (2007). Private credit in 129 countries.
Journal of Financial Economics 84(2): 299-329
- Dobbie, W., Goldsmith-Pinkham, P., Mahoney, N. ja Song, J. (2017). Bad credit,
no problem? Credit and labor market consequences of bad credit reports.
The Journal of Finance 75: 2377-2419.
- Doblas-Madrid, A. ja Minetti, R. (2013). Sharing Information in the Credit Market:
Contract-Level Evidence from U.S. Firms. *Journal of Financial Economics*, 2013,
109(1): 198-223.
- Dynan, K. E. ja Kohn, D. L. (2007). The Rise in US Household Indebtedness:
Causes and Consequences, teoksessa *The Structure and Resilience of the Financial
System*, Kent, C. and Lawson, J. (toim.), Reserve Bank of Australia.
- Finanssiala ry (2020) Pankkivuosi 2019, Finanssiala ry.
- Finanssinspektionen, Konsumentskyddsrapport 2020, 13. helmikuuta 2020.
- Gehrig, T. ja Stenbacka, R. (2007). Information sharing and lending market competi-
tion with switching costs and poaching, *European Economic Review* 51(1): 77-99.
- Guiso L. ja Sodini P., (2013) Household finance: an emerging field, teoksessa
Handbook of the Economics of Finance, Constantinides, G. M., Harris, M, Stulz, R. M.
(toim.), Elsevier.
- Hahm, J-H. ja Lee S. (2011). Economic effects of positive credit information sharing:
The case of Korea, *Applied Economics* 42: 4879-90
- Heidhues, P., ja Köszegi, B. (2010). Exploiting Naïvete about Self-Control in the
Credit Market. *American Economic Review* 100(5): 2279-2303.
- Hirschleifer, J. (1971). The private and social cost of information and the reward to
inventive activity. *American Economic Review* 61(4): 561-574.

- Holmström, B. ja Tirole, J. (1998). Private and Public Supply of Liquidity. *Journal of Political Economy* 106(1): 1-40.
- Holmström, B. ja Tirole, J. (2011). Inside and Outside Liquidity, MIT-press.
- Holmström, B. (2015). Understanding the role of debt in the financial system. BIS työpaperi no.479.
- Houston, J. F., Lin, C., Lin, P., ja Ma, Y. (2010). Creditor rights, information sharing, and bank risk taking, *Journal of Financial Economics* 96(3): 485-512.
- Hunt, R. (2005). A Century of consumer credit reporting in America, *Regulation of Financial Institutions eJournal*.
- Hyytinen, A., and Putkuri, H. (2018). Household optimism and overborrowing. *Journal of Money, Credit and Banking* 50(1): 55-76.
- IMF (2017) Household debt and financial stability, raportissa Global Financial Stability Report, International Monetary Fund.
- Irlannin luottorekisterin verkkosivut 10.03.2021, <https://www.centralcreditregister.ie>
- Jappelli, T., ja Pagano, M. (2000). Information sharing in credit markets: a survey (Vol. 36). CSEF Working Paper.
- Jappelli, T., ja Pagano, M., (2002). Information sharing, lending and defaults: Cross-country evidence. *Journal of Banking and Finance* 26(10): 2017–2045.
- Jappelli, T. ja Pagano, M., (2006). Role and effects of credit information sharing, teoksessa Bertola, G., Disney, R., Grant, C., (toim.), *The Economics of Consumer Credit*. MIT Press, Cambridge, s. 347–371.
- Jappelli, T. ja Pistaferri, L., (2017). *The economics of consumption – theory and evidence*. Oxford University Press.
- Kalmi, P. (2020): Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle. 1.6.2020. Taloudesta ilman kyyneliä –blogi, <https://blogs.univaasa.fi/taloudesta/2020/06/01/lausunto-eduskunnan-talousvaliokunnalle/>

Kalmi, P. ja Ruuskanen, O-P. (2016). Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 112(1): 6-21.

Karjalainen, N. (2017). Suomalaisen taloudellinen lukutaito ja ylivelkaantuminen. Pro gradu –työ, Vaasan yliopisto. <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/1440>

Kawai, K., Onishi, K. ja Uetake, K. (2016). Signaling in Online Credit Markets, Working Paper, New York University.

Klapper, L. ja Lusardi A. (2020): Financial literacy and financial resilience: Evidence from around the world. *Financial Management* 49(3): 589-614.

Koivisto, T. (2020) Kotitalouksien velat ja rahoitusvarallisuus – molemmat ovat kasvaneet 2000-luvulla., Tieto ja trendit, Tilastokeskus.

Kontkanen, E., & Lång, J. (2018) Selvitys positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä. Helsinki: Oikeusministeriö. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-701-4>

Koskinen, K. ja Tuomikoski, O. (2017) Kokonaiskuva velkaantumisesta hämärtyy, kun kulutusluottojen tarjonta monipuolistuu, Euro ja Talous, 2/2017

Laine, K., Ahonen, A. K. ja Nissinen, K. (2018): PISA 2018 talousosaaminen, Valtioneuvoston kanslia, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162220/OKM_2020_18.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Latvian keskuspankin verkkosivut 11.03.2021, <https://www.bank.lv/en/tasks/credit-register/>

Latvian luottorekisterin verkkosivut 11.03.2021, <https://manidati.kreg.lv/About.aspx>

Li, Shuai & Yang, Yang & Zongfang, Zhou. (2014). Research on Impact of Moral Hazard on Individual Credit Risk. *Procedia Computer Science* 31: 577-586.

Lieberman, A., C. Neilson, L. Opazo, and S. Zimmerman (2018): The Equilibrium Effects of Asymmetric Information: Evidence from Consumer Credit Markets, Working Paper. 45

Lusardi, A. ja Tufano, P. (2015): Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness, *Journal of Pension Economics & Finance* 14(4): 332-368.

Love, I. ja Mylenko, N. (2003). Credit reporting and financing constraints, World Bank Policy Research Working Paper 3142.

Marinc, M. (2009). Bank Monitoring and Role of Diversification. *Transition Studies Review* 16(1): 77-91.

Hellmuth M., Riley, J. G., (1988), Signaling in Credit Markets, *The Quarterly Journal of Economics*, 103(1): 101-129

Oikeusministeriö (2020) Alustava luonnos positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi, 11.12.2020

Oikeusministeriö (2021) Luonnos pääasiallisista vaikutuksista positiivista luottotietorekisteriä koskevasta lainsäädännöstä. 12.3.2021

OECD (2016): OECD / INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>

OECD (2020), PISA 2018 Results (Volume IV): Are Students Smart about Money?, PISA, OECD Publishing, Paris.

Padilla, A.J., Pagano, M., (1997). Endogenous communication among lenders and entrepreneurial incentive, *Review of Financial Studies* 10(1): 205–236.

Padilla, A.J., Pagano, M., (2000). Sharing default information as a borrower discipline device. *European Economics Review* 44(10): 1951–1980.

Pagano, M., Jappelli, T., (1993). Information sharing in credit markets, *Journal of Finance*, 48(5): 1693-1718.

Powell, A., Mylenko, N., Miller, M., Majnoni G. (2004) Improving Credit Information, Bank Regulation and Supervision: On the Role and Design of Public Credit Registries. World Bank Policy Research Working Paper 3443, November 2004

Pyykkö, E. (2013) Towards Better Use of Credit Reporting in Europe, CEPS-ECRI Task Force Report, September 2013. CEPS.

Qi, S., De Haas R., Ongena, S., Straetmans, S., (2021), Move a little closer? Information sharing and the spatial clustering of bank branches, CEPR Discussion Paper 15829.

- Raijas, A. (2019): Pikavippimarkkinoiden kehitys ja sääntely Suomessa, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 115(4): 620-637.
- Rantala, K. (2012): Vippikierteen muotokuva. *Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos verkkokatsauksia* 24 /2012. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152578/Verkko24_Rantala_2012.pdf?sequence=2
- Riley, J. (2001) Silver Signals: Twenty-Five Years of Screening and Signaling, *Journal of Economic Literature* 39(2), 432-78.
- Van Roy, P., Barbic, G., Koban, A. ja Kouratzoglou, C., (2017). Use of credit registers to monitor financial stability risks: A cross-country application to sectoral risk in Data needs and Statistics compilation for macroprudential analysis, IFC Bulletin, Irving Fisher Committee on Central Bank Statistics–Bank for International Settlements, Brussels, December 2017, s. 1126-1147.
- Rothschild, M.; Stiglitz, J. (1978). Equilibrium in competitive insurance markets: An essay on the economics of imperfect information, *Uncertainty in Economics*. Academic Press. s. 257–280.
- Saarenpää, A. (2013) Näkökohtia luottotietojen kokoamisen ja käytön sääntelystä, Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 22/2013.
- Spence, A. M. (1973). Job Market Signalling. *Quarterly Journal of Economics* 87(3), 355-374.
- Stegman, M. A. (2007): Payday lending. *Journal of Economic Perspectives* 21(1): 169-190. <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.21.1.169>
- Stenbacka, R. ja Takalo, T. (2019). Switching Costs and Financial Stability, *Journal of Financial Stability* 41: 14-24.
- Stiglitz, J. E. ja Weiss, A. (1981). Credit Rationing in Markets with Imperfect Information, *American Economic Review* 71(3): 393-410.
- Sutherland, A (2018). Does credit reporting lead to a decline in relationship lending? Evidence from information sharing technology, *Journal of Accounting and Economics* 66(1): 123-141.

Suomen Pankki (2021): Kotitalouksien velkaantumisasite ja korkorasitus Suomessa. https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/kuviopankki/rahoituksen-suhdannemittarit/yksityisen-sektorin-velkaantuneisuus-tai-velanhoitorasite/velkaantumisasite_ja_korkorasitus/

Thaler, R. H., ja Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. Yale University Press.

Takalo, T. (2017): Lyhytaikaisten kuluttajaluottojen sääntely. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 113: 382-392.

Tilastokeskus (2021) Velkaantumistilasto 2019, Tulot ja kulutus. Tilastokeskus.

Turner, M. A., R. Varghese, A. S. Lee and P. Walker (2006), Give credit where the credit is due: Increasing access to affordable mainstream credit using alternative data: Political and Economic Research Council PERC and The Brookings Institute.

Turner, M. A., P. D. Walker, S. Chaudhuri, J. Duncan and R. Varghese (2012), Credit impacts of more comprehensive credit reporting in Australia and New Zealand, Durham: Political and Economic Research Council PERC.

Urban, C., Schmeiser, M., Collins, J. M., & Brown, A. (2018). The effects of high school personal financial education policies on financial behavior. *Economics of Education Review*, 101786.

Velkaantumistilasto [2021]. ISSN=1797-8793. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.3.2021]

Wilson, C., (1977). A model of insurance markets with incomplete information, *Journal of Economic Theory* 16(2):167-207

Zinman, J. (2014) Consumer credit: Too much or too little (or just right)?, *The Journal of Legal Studies* 43(2): 209-237.

Zinman, J. (2015) Household debt: Facts, puzzles, theories, and policies, *Annual Review of Economics* 7(1): 251-276.